

cum a S. Ignatio & quosdam alios. Prob. 1. ex Concil. Trid. Lutherus & Calvinus damnati sunt Sess. 6. can. 5. Conc. Trid. tanquam negantes liberum arbitrium hominis, consequenter libertatem veram & essentialiam arbitrii; atqui hi non negabant in homine immunitatem a coactione, seu spontaneitatem cum perfecta advertentia; quin e contra eam aperto ore assererant: *Voluntas*, inquit Lutherus de servo arbit. *mera libertas & prout sponte sua vult & facit, non coacta pro natura voluntatis; quae si cogere, voluntas non esset; nam coactio potius est, ut sic dicam, voluntas.* Et Calvinus l. de lib. arbit. *Si coactioni opponitur libertas, liberum esse arbitrium & fateor & constanter assevero, ac pro haeretico habeo, quisquis secus sentiat:* ergo vera & essentialis libertas arbitrii juxta Trid. non consistit in sola spontaneitate. Neque dicas, Lutherum & Calvinum fuisse damnatos, quod dicerent libertatem a necessitate non pertinere ad statum hujus vitae. Eoquidem fateor, idem fuisse damnatos can. 4. & 6. at can. 5. damnantur praecise, quod negarent liberum hominis arbitrium: *Si quis liberum hominis arbitrium, post Adae peccatum, amissum & extinctum esse, dixerit, anathema sit.* Immortio autem Concilium eos damnasset tanquam negantes liberum arbitrium, si essentia liberi arbitrii sita sit in spontaneitate, quam illi ultro admittebant.

Prob. 2. ex condemnatione duplicis propositionis Baji a S. Pio V. & Gregorio XIII. 1. est: *Quod voluntarie fit, etiam si necessitate fiat, liberè tamen fit.* 2. *Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.*

Scio, Adversarios respondere has propositiones esse damnatas, quia ad liberum nihil amplius requiritur, quam esse voluntarium, eum tamen requiritur insuper, inquit, quod procedat a voluntate cum plena advertentia & deliberatione rationis; unde juxta ipsos, motus primoprimum & indeliberati concupiscentiae, quamvis sint voluntarii, non tamen sunt liberi. Sed contra 1. Ista responsio est gratuita. 2. Est falsa; non enim damnatur prima saltem propositio, quia componit voluntarium cum libero, ut patet, haec enim duo saepissime junguntur; sed, quia componit libertatem cum necessitate; at sive necessitas sit cum praevia advertentia, sive sine illa, perque est necessitas: ergo. 3. Quero ab adversariis, quare motus necessarii, sed praevii, sunt liberi, & motus necessarii improvisi non sunt liberi? Quia, inquit Jansenius lib. de grat. Chr. c. 36. motus improvisi, licet voluntarii, non sunt in hominis potestate, nec sumus eorum domini. Bene; sed subsumo: atqui etiam motus simpliciter voluntarii, & necessarii, quamvis praevii, non sunt in nostra potestate, nec sumus eorum domini, ut mox invictè probabo: ergo.

Prob. 2. ex D. Thom. cujus auctoritate abutuntur Adversarii. S. Doct. repetit libertatem arbitrii in Deo, Angelis, & hominibus ex immunitate a necessitate, seu ex indifferentia ad agendum & non agendum: ergo, juxta S. Thom. libertas arbitrii, non solum secundum statum accidentalem, quem habet in nobis viatoribus, sed secundum rationem suam formalem, & prout est communis omni statui, non consistit in sola spontaneitate, seu voluntario rationali, sed indifferentia seu immunitate a necessitate. Prob. Ant. S. Thom. q. 24. de verit. art. 3. ubi quaerit ex professò, utrum in Deo sit liberum arbitrium, respondet in corpore articuli: *Oportet dicere, in Deo liberum arbitrium inveniri, similiter & in Angelis; non enim ipsi ex necessitate volunt.* Unde tertium argumentum, quod sic erat: *liberum arbitrium est potentia ad oppositos actus se habens; sed Deus non se habet opposita, cum sit immutabilis, nec in malum flecti potest: ergo liberum arbitrium non est in Deo;* non solvit negando Majorem, prout debuisset negare, si censuisset cum adversariis, sed negando Minorem & ostendendo esse in Deo potentiam ad opposita, seu indifferentiam: *Dicendum*, inquit, *quod voluntas divina se habet ad opposita, non quidem ut aliquid velit & postea nolit, quod ejus immutabilitati repugnat, nec ut possit velle bonum & malum, quia defectibilitatem in Deo ponere, sed quia potest hoc velle, & non velle.* Q. 16. de malo art. 5. o. *Voluntas Dei*, inquit, *non sic fertur ad unum in suis effectibus, quin, quantum est de se, possit ferri in aliud; & secundum hoc competit ei libertas arbitrii.* In 2. d. 25. q. 1. art. 1. ad 1. *Ad libertatem arbitrii pertinet, ut actionem aliquam facere possit, vel non facere; & hoc Deo convenit, bona enim quae facit, potest non facere.* 1. p. q. 19. art. 10. o. probat Deum non se ante liberè, quia se amat necessario; sed esse liberum ad ea, quae contingunt, seu non necessario vult extra se. De Angelis 2. contr. Gent. c. 48. ubi agens de substantiis intellectualibus dicit: *Libertatem esse eas habere, si habent dominium sui actus, ut ostensum est: Ostendat autem c. praec. ratione secunda, eas habere dominium sui actus ratione voluntatis, utpote in ipsa existens agere & non agere.*

De homine 1. p. q. 19. art. 1. *Liberum arbitrium*, inquit, *habemus respectu eorum, quae non necessario volumus, vel naturali instinctu.* Q. 83. art. 1. *Appetitus naturalis non subjacet libero arbitrio: ibidem probat hominem esse liberi arbitrii, quia iudicium rationis ad diversa se habet, & non est determinatum ad unum.* Et art. 3. *Liberi arbitrii dicitur, quia possumus unum recipere, alio recusato.* Adde juxta D. T. ut vidimus art. 1. hujus Dissertationis primam & remotam radicem libertatis arbitrii esse naturam intellectualem, capacem omnium formarum in esse intelligibili; secundam minus remotam, capacitatem intellectus in intelligendo omnia; proximam ex utraque priori secutam ipsam amplitudinem voluntatis ad quodcumque particulare bonum, quorum nullum ejus capacitatem satiare & implere potest: ex quo habet in quodvis particulare bonum dominari, & ad nullum necessitari.

Ex his & aliis innumeris, quae longius foret referre, patet quam vanum, quam falsum sit unicum effugium, quo Henricus a S. Ignatio haec omnia excipit, dicendo S. Thom. in his omnibus & similibus locis non tradere notionem libertatis in genere, sed notionem libertatis necessariae ad merendum vel demerendum in hoc statu naturae lapsae. Quot enim verba S. Doctoris retulimus, tot hunc Auctorem falsi arguunt: quasi verò S. Thom. loquatur tantum de libertate necessaria ad merendum & demerendum in hoc statu naturae lapsae, dum loquitur de libertate Dei, & Angelorum, & notionem libertatis humanae repetit ex principis naturae intellectuali intrinsecis.

Prob. 3. prima ratione fundamentali, ex principiis ejusdem Angelici Doctoris petita. Libertas essentialis arbitrii sita est in potestate & dominio, quod habemus super nostros actus; atqui actus purè spontanei & necessarii, quantumvis cum advertentia rationis procedentes, non sunt sub nostra potestate & dominio: ergo. Major admittitur ab adversariis, & constat ex Scriptura, quae libertatem explicat per dominium, & potestatem hominis in suos actus. Gen. 4. *Subter te erit appetitus ejus (scilicet peccati) & tu dominaberis illius.* 1. Cor. 7. *Non habens necessitatem, potestatem autem habens suae voluntatis.* Prob. Min. multipliciter. 1. Dissertissimis S. Thom. testimoniis, quae nullum patiuntur effugium: *Dominium*, inquit 1. contr. gent. c. 68. *quod habet voluntas supra suos actus, per quod in ejus potestate est velle vel non velle, excludit determinationem virtutis ad unum, & violentiam causa exterioris agentis.* 1. p. q. 60. art. 1. *Ejus, quod ex necessitate est, non sumus domini.* Et q. 82. art. 1. ad 3. *Sumus domini nostrorum actuum, secundum quod possumus hoc vel illud eligere.*

2. Ex aliis Patribus, Clemens Alexand. 1. 4. Stromat. sub finem: *Id est, inquit, in potestate nostra, cujus ex equo sumus domini, & ejus quod ei adversatur, ut philosophari vel non, credere vel non. Aug. de Spirit. & lit. cap. 31. Hoc quicquid habere in potestate dicitur, quod, si vult, facit; si non vult, non facit.* De eo autem, quod quis necessario facit, non dicitur, quod si vult facit, si non vult non facit; nemo enim serio dixerit, Deum se amare si vult, se non amare si non vult.

3. Ratione: Nulla volitio naturalis est in dominio & potestate nostra; atqui datur volitio naturalis tam in Deo quam in homine perfectè voluntaria & cum plena rationis advertentia: ergo, ut actus sit in dominio & potestate nostra, non sufficit, quod sit perfectè voluntarius, & merè spontaneus. Minor constat: sic in homine amor ultimi finis est naturalis, & perfectè voluntarius: in Deo amor, quo se amat & producit Spiritum S. est naturalis, & perfectè voluntarius. Probatur Maj. 1. Naturalia praeveniunt dominium nostrum, quia natura est primum in unquoque & radix omnium, & ideo oportet omnes motus non naturales, quales sunt motus liberi, in quos habemus dominium, fundari & radicari in aliquo motu naturali, consequenter ab eo praevieni. Ita perpetuo docet S. Thom. q. 22. de verit. art. 5. 1. p. q. 82. art. 1. ibidem q. 60. art. 2. & alibi: idque ostendit in homine quantum ad intellectum & voluntatem: *Intellectus enim*, inquit ultimo loco cit. *cognoscit principia naturaliter, & ex hac cognitione causatur in homine cognitio conclusionum, quae non cognoscuntur naturaliter ab homine, sed per inventionem, vel doctrinam.* Similiter in voluntate finis hoc modo se habet, sicut principium in intellectu, ut dicitur in 2. Physic. *Unde voluntas naturaliter tendit in suum ultimum finem: Omnis enim homo vult naturaliter beatitudinem, & ex hac naturali voluntate causatur omnes aliae voluntates, cum quidquid homo vult, vult propter finem. Dilectio igitur boni, quod homo naturaliter vult sicut finem est dilectio naturalis; Dilectio autem ab hac derivata, quae est boni quod diligitur propter finem, est dilectio electiva, seu libera.* Et hoc ita naturaliter lumine constat apud omnes, ut inde natum sit commune proverbium: *Quod natura dedit, tollere nemo potest;* quia scilicet naturalia non subjacent potes-

estati hominis, sed illam praeveniunt, & fundant: ergo.

Prob. 2. eadem Maj. Scilicet volitionem naturalem non esse in dominio, & potestate voluntis; quia alias sequeretur absurdum omnium maximum, nempe Patrem, & Filium, qui amore naturali perfectè voluntario producent Spiritum S. eum habere sub sua potestate, & dominio: ergo. Neque dicas cum Fromondo, quod, sicut producere, generare, spirare, possunt purificatis imperfectionibus verificari in Mysterio SS. Trinitatis, ita & dominari. Nam disparitas est, quod producere, generare, spirare, nullam in suo conceptu involvant imperfectionem, neque ex parte principii, neque ex parte termini; ut ostendimus in Tract. de Trinit. Unde non mirum, si, resecatis imperfectionibus, quas habent in nobis, verificentur in divinis. At dominari in suo conceptu essentialiter involvit imperfectionem imperfectionem ex parte termini, scilicet subjectionem, & inferioritatem. *Dominari*, inquit Greg. hom. 84. in Evang. *nihil aliud est, quam subdium quemquam possidere:* & Auctor 1. p. q. 13. art. 7. ad 6. *In significatione domini clauduntur quod habet servum.*

Antequam ad ultiores probationes procedam, praemittenda est vulgata, & communiter recepta doctrina Auctoris, scilicet voluntatem posse considerari dupliciter: 1. Ut natura est; 2. formaliter, ut voluntas est. Quia formam quamlibet sequitur sua inclinatio. Formam naturalem hominis, quae in esse entitativo una est, sequitur inclinatio ad unum determinatam, & est voluntas ut natura est. Formam autem per intellectum apprehensam, cum sit multiplex, sequitur inclinatio ad multa indifferentem, & est voluntas ut voluntas formaliter. Et hinc nascitur inter utramque hoc discrimen, quod voluntas, ut natura, agat determinata ad unum ex inclinatione ab Auctore naturae sibi indita; voluntas autem, ut voluntas, non agit ut determinata, sed indifferentem ad opposita seipsam determinat. Audiatur S. Doctor: *Natura, & voluntas*, inquit q. 22. de verit. art. 5. o. *hoc modo sunt ordinatae, ut ipsa voluntas quaedam natura sit, quia omne, quod in rebus invenitur, natura quaedam dicitur. Et ideo in voluntate oportet invenire, non solum id quod voluntatis est, sed etiam quod natura est, hoc autem est cujuslibet naturae create, ut a Deo sit ordinata in bonum, naturaliter appetens illud, unde & voluntati ipsi inest naturalis quidam appetitus sibi convenientis boni: & praeter hoc habet appetere aliquid secundum propriam determinationem, non ex necessitate, quod ei competit in quantum voluntas est. Et ad 5. in contrarium: *Voluntas, in quantum est rationalis, ad opposita se habet; hoc enim est considerare ipsam, secundum hoc, quod est ei proprium; sed prout est natura quaedam, nihil prohibet eam determinari ad unum.* Idem docet 1. p. cap. 41. art. 2. q. 2. de pot. art. 3. o. alibi. Et haec doctrina videtur desumpta ex Aug. qui lib. de duobus animabus c. 12. dicit: *Ille anima, si natura, non voluntate faciens, id est, si libero, & ad faciendum, & ad non faciendum animi motu coeuret; quibus significatur, animam naturae agere, esse agere sine libero motu; agere autem voluntate, scilicet ut voluntas est, esse sic agere ut possit non agere:* Et l. 2. contr. Felicem Manich. c. 4. *Cum Dominus dicit: aut hoc facite, aut illud facite, potestatem (id est voluntatem) indicat, non naturam.**

Itaque voluntatem, ut natura est, sequitur libertas spontaneitatis, & libertas; voluntatem autem, ut est voluntas formaliter, sequitur libertas indifferentiae. Prima vocatur a S. Thom. libertas voluntatis, secunda libertas arbitrii. Ita q. 24. de verit. art. 1. ad 20. In hoc ergo maxime hallucinatus est Jansenius, quod ubique confundat libertatem voluntatis, ut natura est, cum libertate voluntatis, ut voluntas est formaliter, seu libertatem voluntatis, & libertatem arbitrii. Unde l. 6. de grat. salvat. cap. 7. dicit: *Ex mille D. August. locis certissimum esse, voluntatem, libertatem voluntatis liberum arbitrium, arbitrium voluntatis eadem esse apud ipsum.* Et ideo hoc ipso, quo legebat in S. Aug. aut S. Thom. necessitatem non repugnare libertati voluntatis, statim inferebat, eam non repugnare libertati arbitrii.

Ex his ergo, quae ab omnibus sanioris Doctrinae Theologis communi calculo probantur, duplex erit argumentum in assertionem nostrae conclusionis. Primum: Omnis volitio essentialiter libera debet esse a voluntate, ut voluntas est formaliter, & non ut est natura. Non enim homo est liberi arbitrii secundum conceptum naturae communem omnibus entibus, quorum quaslibet formas sequitur inclinatio; sed secundum conceptum ipsi proprium, & prout distinguitur ab entibus non intellectualibus; atqui voluntas, ut voluntas est formaliter, non est determinata ad unum, sed se habet indifferentem ad opposita, ut patet ex dictis: ergo. Secundum. Tunc voluntas est libera libertate essentiali arbitrii, quando agit ut voluntas, & non ut natura; atqui in his, quae naturaliter, & necessario volumus, quantumvis praelucente ra-

Theol. Billuart. Pars Secunda.

tionem, voluntas non agit ut voluntas sed ut natura: ergo, Maj. patet ex dictis. Prob. Min. Tunc voluntas agit ut voluntas, quando ex se determinat seipsam; id enim importat idea libertatis; & hoc ipsum sonat vox arbitrii; atqui in his, quae naturaliter, & necessario volumus, voluntas ad ea non se determinat ex se, sed est a natura determinata, ut patet: ergo. Prob. ultimo conclusio ab inconvenienti. Juxta SS. PP. praesertim Aug. l. 1. de grat. Chr. c. 47. concordia libertatis cum gratia efficaci Ita est... *difficilis... ut, quando dicitur: tur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri; atqui, si libertas essentialis sita sit in sola immunitate a coactione, seu in solo voluntario rationali, nemo est, qui Philosophiae aut Theologiae principiis leviter imbutus facile non concipiat hujus libertatis cum gratia efficaci conciliationem cum omnibus notum sit voluntatem a gratia non cogi, quia imò id esse impossibile: ergo.*

Dico 2. Indifferentia specificationis, seu contrarietatis, sive physica, sive moralis, ad bonum, & malum, non pertinet ad essentialiam libertatis arbitrii, sed sola indifferentia contradictionis, & exercitii. (In 2. d. 25. q. 1. art. 1. ad 2. c. g. c. 48. q. 22. de verit. art. 6. 1. p. q. 62. art. 8. ad 3.)

Prob. 1. (1. c. gen. cit.) Ad libertatem essentialiam arbitrii sufficit, quod voluntas sit domina sui actus; atqui hoc ipso quo est indifferentem ad ponendum, vel non ponendum actum, est domina illius, ut patet: ergo. Prob. 2. (1. p. q. 62. cit.) Sic se habet liberum arbitrium ad eligenda ea, quae sunt ad finem, sicut intellectus ad deducendas conclusiones ex principiis; atqui non pertinet ad perfectionem, sed ad defectum intellectus, quod, praetermissis ordine principiorum, male inferat conclusionem: ergo non pertinet ad perfectionem, sed ad defectum libertatis arbitrii, quod possit, praetermissis ordine finis, male eligere media, seu peccare. Prob. 3. (Ibid.) In Deo, & Christo, in Angelis, & Beatis est perfecta libertas, & perfectior, quam in nobis viatoribus; est enim libertas perfectio simpliciter simplex, quae ipsis denegari non potest; atqui tamen non habent indifferentiam contrarietatis ad bonum, & malum, cum sint impeccabiles: ergo.

Prob. 4. (In 2. cit.) Liberum arbitrium per se in bonum ordinatum est, cum bonum sit objectum voluntatis, sicut verum intellectus; nec in malum tendit, nisi propter defectum, quod apprehenditur non bonum ut bonum: ergo, ubi est liberum arbitrium perfectè, & sine defectu, in malum tendere non potest. Confer, quae dixi art. 1. hujus Dissert. de definitione libertatis, quod sit vis electiva mediocum, servato ordine finis.

Ceterum, quamvis constet in principiis D. Thom. quod potentia peccandi non sit pars libertatis, secundum essentialiam spectate: *Velle malum*, inquit S. Doctor (Q. 22. de verit. cit.) *nec est libertas, nec pars libertatis, quamvis sit quoddam libertatis signum;* sicut aegritudo, v. gr. est signum, & defectus vitae; dubitatur tamen, an, si consideretur libertas, non secundum essentialiam, sed secundum statum praesentem, quem habet in nobis viatoribus, potentia peccandi non sit pars; seu extensio quaedam illius, sic secundum statum spectata? Alii negant, alii affirmant. Qui affirmant, inter quos noster Goset, his nituntur rationibus: 1. Quia Scriptura, Patres, & Concilia explicant libertatem hujus vitae per potestatem extendendi manum ad malum, & bonum, eligendi vitam, & mortem, hoc est, per potestatem bene vel male agendi. 2. Quia peccare est actu liberè agere, alias non peccaretur: ergo potentia peccandi est libertas in actu primo, non enim datur actus secundus sine primo ipsi proportionato. 3. Quia potentia non peccandi in nobis viatoribus est pars libertatis: ergo & potentia peccandi; quia libertas circa unum e contradictoriis involvit libertatem circa alterum, ut salva sit utriusque optio. Si operari, inquit S. Thom. 3. Ethic. lect. 11. *est in nostra potestate, oportet etiam, quod non operari sit in potestate nostra, & e converso.* Haec sententia est probabilis.

Qui negant nituntur his momentis: 1. Auctoritate D. Thom. prius laudata Q. 22. de verit. 2. Quia libertas definitur a D. Thom. vis electiva mediocum, servato ordine finis. 3. Quia sequeretur, quod libertas esset perfectior in hominibus viatoribus, quam in Deo, Christo, Angelis, & Beatis. Prob. quia foret magis extensa: ergo. 4. Quia posse errare non est pars, & extensio scientiae: ergo posse peccare non est pars, seu extensio libertatis. Ex quibus inferunt, potentiam peccandi esse merum defectum libertatis, non ejus partem, seu extensionem. Haec sententia est etiam probabilis.

Videtur tamen, quod possit ejus argumentis sic responderi. Ad 1. S. Thom. loquitur de libertate spectata secundum se, non secundum statum accidentalem, quem habet in viatoribus defectibilibus. Ad 2. pariter, ista definitio est libertatis secundum se, non secundum statum accidentalem. Ad 3. N. Ant. ad prob. D. esset magis extensa, servato ordine finis.

N. prætermissis ordine finis, C. & N. C. quia perfectio, sicut essentia libertatis, non attenditur penes qualemcumque extensionem seu indifferentiam, sed intra ordinem finis, extra quem si excurrat, defectus est, non perfectio. Repones: libertas est perfectio: ergo extensio libertatis est extensio perfectionis. R. D. A. libertas secundum se est perfectio, C. libertas ut defectibilis ratione subjecti, in quo est, N. Ad 4. Disparitas est, quod errare non sit scire; peccare autem est libere agere.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. contra 1. conclus. Illud est liberum libertate essentiali arbitrii, quod est in nostra potestate, atqui omnis actus voluntatis, quantumvis necessarius, est in nostra potestate: ergo. Prob. Min. Illud est in potestate nostra, quod cum volumus, facimus; atqui omnis actus voluntatis, quantumvis necessarius, fit, cum volumus; si enim volumus, non erit, ut patet: ergo. Major est in terminis S. Aug. in sexcentis locis: *Hoc est in potestate nostra, inquit, quod, cum volumus, facimus. Et libr. de spir. & lit. Hoc quisque in sua potestate habere dicitur, quod si vult, facit; si non vult, non facit.* Sed præsertim l. 3. de lib. arbit. c. 3. & l. 5. de civ. c. 10. in quibus continuo urget hoc principium contra Stoicos. Unde de lib. arbit. concludit: *Voluntas igitur nostra nec esset voluntas, nisi esset in nostra potestate; quia, ut dicit de civit. Si volumus, est; si non volumus, non est.* R. 1. Hoc argumentum, quod est præcipuum fundamentum Jansenii, & quod maxime extollunt ejus defensores, nimium probare. Ex eo enim sequitur, omnes omnino motus voluntatis, etiam primos, & indeliberatos, esse in potestate nostra, & liberos, quia fiunt, cum volumus ad sensum instantie, & non fiunt cum volumus; quod tamen negat Jansenius. Manifestum est ergo, ipsum non attigisse sensum Aug. Unde R. 2. Quod, dum Aug. dicit, id esse in nostra potestate, quod facimus cum volumus, vel si volumus, utrumque enim promiscue usurpat, intelligit, quod ita volumus, ut possimus non velle, vel velle oppositum. Unde eodem l. 3. de lib. arbit. cap. 18. *Quocumque, inquit, ista est causa voluntatis; si non ei potest resisti, sine peccato ei ceditur. Si autem potest, non ei cedatur, & non peccabitur. An forte fallit incautum? ergo cavet, ne fallatur. An tanta fallacia est, ut cavere omnino non possit? Si ita est, nulla peccata sunt. Quis enim peccat in eo, quod nullo modo cavere potest? Peccatur autem: cavere igitur potest.* Quibus verbis patet, Aug. requirere, ut aliquid sit in potestate nostra, & liberum, quod sic facimus, cum volumus, v. gr. peccatum, ut possimus non velle, vel velle oppositum. His ergo loquendi formulis, cum volumus, si volumus, usurpat. Cui S. Doctor juxta communem usum loquendi, & intelligendi. Cum enim dicimus, hoc facimus, cum volumus, aut si volumus, intelligimus velle esse ita in potestate nostra, ut etiam possimus non velle. De eo enim, quod necessario volumus, improprie, & male diceretur, nos illud facere, cum volumus, aut si volumus. Sic bene diceretur de Deo, quod posset creare alterum mundum si vellet, aut cum vellet, quia potest id velle, & non velle: at male, & absurdè diceretur, quod possit se amare si vult, aut cum vult, quod Pater possit generare Filium, si vult, aut cum vult.

Et hinc quidam sic distinguunt, & bene, secundum Majorem argumenti. Illud est in potestate nostra, quod cum volumus, facimus, ita ut tota, & adæquata ratio, cur fiat potius, quam non fiat, sit, quia volumus, & ita ex electione determinamus, C. ita ut tota ratio cur fiat potius, quam non fiat, sit quia sumus, & ad sic volendum a natura determinatur, N. vel brevius: illud est in potestate nostra, quod facimus, cum volumus voluntate, ut voluntas est formaliter, C. voluntate, ut natura est, N. He omnes solutiones coincidunt, & patent ex dictis de distinctione duplicis conceptus in voluntate. Vide probationem 2. art. ratione.

Inst. S. Aug. locis cit. de lib. arbit. & de civ. non aliter probat contra Stoicos præscientiam Dei stare cum nostri arbitrii libertate, quam quia, quæ Deus præscit, faciunt a nobis, cum volumus, id est, quia fiunt voluntarie, etsi necessario: ergo. Prob. Ant. cit. c. 12. de civit. probat libertatem arbitrii coherere cum necessitate absoluta, his verbis: *Si illa definitur necessitas, secundum quam dicimus necesse esse, ut ita sit aliquid, vel ita fiat, nescio, cur timeamus, ne nobis libertatem auferat voluntatis: neque enim, & vitam Dei, & præscientiam Dei sub necessitate ponimus, si dicamus necesse esse Deum vivere, & cuncta prescire: ergo. R. N. Ant. ad prob. dico, Aug. loqui illic de necessitate consequente, & hypothetica, quæ non nocet libertati, sed eam supponit, qualis est, v. gr. dum dico: necesse est me loqui, dum loquor: patet ex exemplis, quæ profert de præscientia, & vita Dei: Deus enim necessario præscit futura ex suppositione, quod voluerit ea esse*

futura, Deus necessario vivit actibus intellectus, & voluntatis (his enim continetur vita actualis Dei) inter quos plurimi, nempe ii, qui versantur circa creaturas, sunt liberi, & quibus Deus non vivit necessario, nisi quia voluit.

Ceterum, quis venis attingat mentem S. Aug. judicet æquus lector ex observatione sequenti. S. Aug. in utroque opere cit. de lib. arbit. & de civit. de quibus potissimum est questio, agit contra Stoicos, qui, cum multa subjicerent fato, ab eo tamen eximebant voluntates nostras, quas dicebant esse liberas; at cum contenderent hanc libertatem non posse stare cum Dei præscientia, istam negabant: Unde Ciceroi exprobat S. Doctor, quod, cum voluerit facere homines liberos, eos fecit sacrilegos. Aug. e contra contendit libertatem nostram stare cum Dei præscientia: at quomodo? Quia, inquit, adversarii, reponit Aug. libertatem in sola spontaneitate, seu immunitate a coactione, quam certum est non auferri, nec lædi per Dei præscientiam. Itane verò Sed id ultro admittunt Stoici; non enim erant ad mentem capiti, ut crederent præscientiam Dei violentiam inferre voluntatibus, seu volitionibus nostris, quod nemo unquam sanæ mentis dixit, cum id fatente ipso Jansenio, apertam implicet contradictionem, scilicet, quod volitio foret nolitio, & quod quis vellet nolens, ut dicit Anselmus. Quapropter si hic stetit Aug. nec aliter concillavit libertatem nostram cum divina præscientia, palmas cessit Stoicis, & eorum argumento succubuit. Hoc ergo absurdum devorent adversarii, aut fateantur S. Aug. conciliasse præscientiam Dei cum libertate nostra, non solum per hoc, quod præscientia non cogeret voluntates nostras, quod admittunt Stoici, sed per hoc, quod nullam ei inferret necessitatem antecedentem, quod negabant Stoici.

Obj. 2. & simul instabis. Ille reponit libertatem essentiali arbitrii in sola spontaneitate, seu voluntario, qui definit liberum arbitrium per solam immunitatem a coactione; atqui S. Aug. & post ipsum S. Prosper, S. Thom. & plures alii, tam Patres, quam Theologi veteres, definiunt liberum arbitrium per solam immunitatem a coactione; sic Aug. libr. de duabus animalibus c. 1. dicit, liberum arbitrium esse animi motum cogente nullo. S. Prosper contr. Collatorem c. 18. *Liberum arbitrium, inquit, est rei sibi placitis spontaneus appetitus.* S. Thom. in 2. d. 25. q. 1. art. 5. *Liberum arbitrium dicitur ex eo, quod cogi non potest.* Similiter alii plures. R. 1. Ut autem, ex hoc argumento sequi contra objicientes, non solum motus voluntatis indeliberatos, sed etiam appetitus brutorum esse liberos, quia non coguntur. R. 2. S. Aug. & post ipsum S. Thom. & alios, nomine coactionis in definitione liberi arbitrii non intelligere coactionem strictè, sed paulo latius sumptam pro necessitate, & spontaneum pro libero. Tricipitè enim sumi potest coactio. 1. Strictè, pro violentia illata ab extrinseco, passo renitente. 2. Latè, pro determinatione naturali, & necessaria ad unum sine potentia ad oppositum. 3. Latius, pro vi quadam morali, absolute tamen vincibili, quo sensu qui metu mortis aliquid facit, dicitur coactè fecisse. Et cum spontaneum opponatur coactioni, similiter hæc vox spontaneè, seu libenter, sumitur vel strictè pro immunitate a violentia; vel latè, pro immunitate a necessitate; vel latius, pro immunitate a vi morali. Constat autem, Aug. & post ipsum alios Patres, & Theologos sæpè sumpsisse coactionem latè pro necessitate. Sic ipse Aug. l. 1. retract. c. 15. dicit primos parentes esse culpandos, quia nullo cogente peccaverunt; & Tentator suasit, ut hoc fieret, non cogit; ubi non coactio sumitur pro non necessitate; & Disp. 1. contr. Fortunatum Manich. *Qui cogitur necessitate aliquid facere, non peccat, & alibi.* Similiter S. Thom. in 2. Diss. 25. q. 1. art. 5. *Si consideratur libertas, secundum quod removeretur perfecta coactio, sic erit libertas a coactione, & necessitate: ubi sub remotione perfectæ coactionis comprehendit immunitatem a coactione strictè, & latè sumpta, scilicet necessitate.* Et 3. contr. gent. c. 148. ubi suscipit probandum, quod per auxilium divine gratie homo non cogatur ad virtutem, caput inchoat his verbis: *Possent autem videri alicui, quod per auxilium divinum coactio homini inferatur ad bene agendum, &c. ubi iterum coactionem sumit pro necessitate, & sic alibi sæpè; similiter alii Patres, & Theologi veteres. Hujus autem usus duplex ratio profertur potest. Prima, quod Manichæi dicebant homines cogi ad peccandum a mala anima: Inveni peccatum, dicebat Fortunatus apud Aug. Disp. 2. contr. ipsum; & cogitur a contraria & inimica nobis substantia: ut igitur Aug. se iis opponeret, respondebat iisdem verbis, nos non cogi ad peccandum: *Qui enim cogitur necessitate aliquid facere, inquit, disp. 1. non peccat; qui autem peccat; libero arbitrio peccat.* Unde libr. de duabus animalibus contra eosdem Manichæos definit liberum arbitrium, ut dictum est, quod sit animi motus cogente nullo. Et hinc facta est celebris in Ecclesia hæc definitio, ita ut sequentes Patres, & veteres Theologi eam passim usurparent.*

Altera ratio hujus usus fuit, quod voces *Necessitate, necessitandi necessitas*, non sint latine, & ideo Patres, & veteres Theologi purioris latinæ studiosi, loco illarum usurpabant voces, *cogere, cogendi, cogens*.

Insupèr ad Textum S. Thom. responderetur satis communitèr, liberum arbitrium, juxta S. Doctorem, licet inadæquatè ex eo, quod cogi non potest, quia id revera requiritur ad liberum arbitrium; non adæquatè, quia id non sufficit, sed ulterius requiritur, quod non necessitatur.

Inst. 1. Ille reponit libertatem essentiali arbitrii in sola spontaneitate strictè sumpta, qui docet naturalem necessitatem non repugnare libertati voluntatis; atqui id docet S. Thom. post Aug. *Naturalis necessitas*, inquit Doctor Angelicus 1. p. q. 82. art. 1. ad 1. *non auferit libertatem voluntatis, ut Aug. dicit, Idem docet q. 24. de verit. art. 1. ad 20. & q. 10. de pot. art. 2. ad 5. Ex quo inferit, Deum se libere amare, Patrem & Filium liberè producere Spiritum S. ergo. R. D. Maj. Ille reponit libertatem essentiali arbitrii in sola spontaneitate strictè sumpta, qui docet necessitatem naturalem non repugnare libertati voluntatis, ut voluntas est formaliter, C. Maj. qui docet necessitatem naturalem non repugnare libertati voluntatis, ut natura est, N. Maj. Similiter D. Min.; atqui S. Thom. docet post Aug. naturalem necessitatem non repugnare libertati voluntatis, ut natura est, C. Min. Ut voluntas est formaliter, N. Libertas igitur voluntatis ut naturæ est libertas spontaneitatis, qua fertur naturaliter in finem, & quod non repugnat necessitati naturalis; libertas voluntatis ut voluntatis formaliter est libertas indifferentiæ ad opposita, qua fertur in media, & huic repugnat necessitas naturalis; unde perinde est si sic distinguis brevius Minorem: naturalis necessitas non repugnat libertati spontaneitatis, C. Libertati indifferentiæ, N. Solutio est ipsiusdem S. Thom. &, quod singulare est, eo ipso loco de verit. qui objicitur: *Habemus ergo, inquit, respectu ejus scilicet finis, seu beatitudinis liberam voluntatem, cum necessitas naturalis inclinationis libertati non repugnet secundum Aug. 5. de civit. c. 10. Non autem liberum iudicium propriè loquendo, cum non cadat sub electione. Idem est autem apud S. Thom. liberum iudicium, & liberum arbitrium. Unde ibidem in fine corporis ejusdem art. 1. de verit. dicit: *Homo est liberi arbitrii, ac si diceretur liberi iudicii de agendo, & non agendo: Et 2. contr. gent. c. 84. Intellectus sui non solum liberè actionis, sed etiam liberi iudicii, quod est liberum arbitrium habere. Quam ergo inde inferit, Deum liberè se amare, Patrem & Filium liberè producere Spiritum S. intelligit de libertate spontaneitatis, quæ convenit voluntati ut natura est, non de libertate arbitrii: Dicendum, inquit 1. p. q. 19. art. 10. quod liberum arbitrium habemus respectu eorum, quæ non necessario volumus, vel naturali instinctu, cum igitur Deus, ex necessitate suam bonitatem velit, alia verò non ex necessitate, ut supra ostensum est, respectu illorum, quæ non necessitate vult, habet liberum arbitrium.***

Sub eadem distinctione excipies, quod opponitur ex quibusdam aliis Patribus, nempe, voluntatem, hoc ipso quo voluntas est, esse liberam: *Arbitrii libertas*, inquit Damasc. l. 3. de Fide orthod. c. 14. nihil aliud est, quam voluntas. *Ex libertate fit*, inquit Anselm. libr. de Concord. q. 1. c. 2. *quod fit ex voluntate. Ubi voluntas, ibi libertas* inquit Bernard. de lib. arbit. c. 1. hæc, inquam, & similia, quatenus important libertatem arbitrii seu indifferentiæ, intelliguntur de voluntate secundum communem significationem accepta, ut est voluntas formaliter: quatenus important libertatem libentie seu spontaneitatis, intelliguntur de voluntate ut natura.

Duplici alio sensu, fundato tamen in priori, potest intelligi dictum SS. Aug. & Thom. Scilicet, quod necessitas naturalis non repugnet libertati voluntatis, aut eam non auferat. 1. Quod necessitas specificationis non auferat libertatem exercitii: sic Christus, sic Beati, qui sunt necessario determinati ad bonum in genere, ita ut non possint velle malum, non ideo amittunt libertatem exercitii circa hoc vel illud bonum. 2. Quod, sicut intellectus necessarius primorum principiorum non nocet rationi inferenti conclusionem, sed est ejus fundamentum, ita amor necessarius finis non nocet libere electioni mediorem, sed est e contra ejus principium, & radix; ex amore enim necessario finis voluntas liberè movetur in media. Ità S. Thom. 1. p. q. 82. art. 2. *Necessitas naturalis*, inquit, *non repugnat voluntati, quin imò necesse est, quod, sicut intellectus ex necessitate inheret primis principis, ita voluntas ex necessitate inheret ultimo fini, qui est beatitudo: finis enim se habet in operativis, sicut principium in speculativis, ut dicitur in 2. Phys. oportet enim, quod illud, quod naturaliter alicui convenit, & immobiliter, sit fundamentum, & principium omnium aliorum, quia natura rei est primum in inchoaque; & omnis motus fundatur in immobili.* Idem q. 60. art. 2. & alias.

Inst. 2. Ficticia est illa distinctio ejusdem voluntatis in na-

turam, & voluntatem formaliter: ergo corrunt huc usque datæ distinctiones; & quantumvis necessario agat voluntas, semper agit ut voluntas, numquam ut natura, consequenter semper liberè. Prob. Ant. Voluntas juxta SS. Aug. & Thom. differt a natura. Aug. libr. de duabus animalibus c. 12. *Ille anime quidquid facimus, si natura, non voluntate facimus, &c.* S. Thom. 1. 2. q. 10. art. 1. *Voluntas dividitur contra naturam.* R. N. Ant. Neque enim sine injuria dici potest fictitiam, quod tam solidè docet S. Doctor, assentientibus communiter Theologis. Ad Prob. D. Ant. Voluntas differt a natura ut causa a causa, seu penes diversos modos causandi, C. Ant. ut res a re, subdistinguo: Si natura sumatur sub præcisione, & ut est natura tantum, C. Absolutè, N. Sic homo distinguitur ut res a re ab eo, quod est animal tantum, non verò ab eo, quod est animal, & homo. Utraque solutio est D. Thom. &, quod miraveris, prima est ex eodem loco, scilicet 1. 2. q. 10. art. 1. ad 1. qui nobis truncatus objicitur: cum sibi opposuisset S. Thom. *Agens naturale dividitur contra agens voluntarium, non ergo voluntas ad aliquid naturaliter movetur: En plane argumentum, quod nobis opponitur: Respondet: Ad 1. dicendum, quod voluntas dividitur contra naturam, sicut una causa contra aliam: quedam enim sunt naturaliter, & quedam sunt voluntarie. Est autem alius modus causandi proprius voluntatis, quæ est domina sui actus, præter modum, qui convenit naturæ, quæ est determinata ad unum; sed quia voluntas in aliqua natura fundatur, necesse est, quod motus proprius naturæ quantum ad aliquid participetur a voluntate; sicut, quod est prioris causæ, participatur a posteriori. Est enim prius in inchoaque re esse, quod est per naturam, quam velle, quod est per voluntatem; & inde est, quod voluntas aliquand naturaliter vult. Quibus verbis habes & argumenti solutionem, & probatam distinctionem voluntatis in naturam, & voluntatem formaliter.*

Alteram solutionem tradit S. Doctor q. 22. de verit. art. 5. in 6. argumento in contrarium: *Dicendum, inquit, quod voluntas dividitur contra appetitum naturalem cum præcisione sumptum, id est, qui est naturalis tantum, sicut homo contra id, quod est animal tantum: non autem dividitur contra appetitum naturalem absolute, sed includit ipsum, sicut homo includit animal.*

Inst. 3. atque, data distinctione voluntatis in naturam, & voluntatem formaliter, necessitas naturalis juxta SS. Aug. & Thom. non auferit libertatem voluntatis, etiam ut voluntas est, seu libertatem indifferentiæ: ergo. Prob. Ant. Homo amat necessario suam beatitudinem, similiter Deus amat necessario suam justitiam; atqui secundum SS. Aug. & Thom. in hoc utroque amore Deus, & homo sunt liberi libertate arbitrii: ergo. Prob. Min. Aug. libr. de nat. & grat. c. 46. cum ipsi objecisset Pelagius, *voluntatis arbitrio ac deliberatione privari, quidquid naturali necessitate constringitur, respondet hoc modo: Per absurdum est, ut ideo dicamus non pertinere ad voluntatem nostram, (id est libertatem) quod beati esse volumus, quia id omnino velle non possumus, necio quæ, & bona constrictione naturæ. Nec dicere audeamus, ideo Deum non voluntatem, (libertatem) sed necessitatem habere justitiam; quia non potest velle peccare.* Et libr. operis imperfecti c. 99. *Sic dicitur Deum laudare, ut ei auferas libertatem, quia injustus esse non potest?* Loquitur autem de libertate arbitrii, aliis non satisfaceret argumento Pelagii. Similiter S. Thom. q. 24. de verit. art. 3. probat, quod in Deo liberum sit arbitrium, eo quod ipse habet voluntatis sue finem, quem naturaliter vult, scilicet suam bonitatem. Quæ probatio videtur ridicula, si liberè non amaret suam bonitatem tanquam voluntatis sue finem. Hæc enim consecutio: *Deus in se independenter a quocumque alio habet voluntatis sue finem, quem naturaliter amat: ergo habet liberum arbitrium*, esse non potest legitima, nisi finem illum voluntatis sue, suam utique bonitatem, sic naturaliter amet, quod tamen liberè. Ità quantum ad S. Thom. Henricus a S. Ignatio l. 2. c. 3.

R. D. Subsumptum. Juxta SS. Aug. & Thom. necessitas naturalis contrarietatis, & specificationis non auferit libertatem, C. subsumpt. necessitas contradictionis, & exercitii, N. subsumpt. Nec aliud intendit Aug. agit enim locis citatis contra Pelagianos, qui ad libertatem arbitrii requirebant indifferentiam contrarietatis ad bonum, & malum, juxta illud dictum Juliani: *Liberum non est, nisi quod duo potest velle, id est bonum & malum: contra quem inferit August. Ergo Deus liber non est, qui malum velle non potest: sic dicitur Deum, ut ei auferas libertatem?* Quasi diceret: Deus non habet indifferentiam contrarietatis, seu non potest velle malum, & tamen est liber: ergo indifferentia contrarietatis ad bonum & malum non requiritur ad libertatem. Consequenter, quamvis Deus non possit esse injustus, est tamen liberè justus, quia potest justitiam exercere circa hoc vel illud. In cujus probationem profert duo exempla, nempe quod homo necessario amet suam beatitudinem, & Deus necessario suam justitiam; qui tamen amores sunt liberi, quia ex aliqua parte habent aliquam indifferentiam. De amo-

amore beatitudinis patet: quamvis enim homo non possit velle esse miser, potest tamen in exercitio suspendere amorem beatitudinis, quia potest avertere ejus cognitionem, sicut est liber, & indifferens quoad exercitium circa ipsam beatitudinem. De amore justitiæ patebit ex instantia sequenti.

Quantum ad S. Thom. nescio, qua fronte nobis possit obijci, nedum contra ejus mentem, sed contra formalissimam ejus verba in eodem ipso loco, qui obijciuntur. Ecce ejus textum, non mutilum, ut refertur, sed integrum quantum spectat presentem difficultatem: *Quid in Deo sit liberum arbitrium, hinc apparet, quod ipse habet voluntatis suae finem, quem naturaliter vult: alia vero omnia vult quasi ordinata ad hunc finem, quae quidem absolute loquendo non necessariò vult, ut in precedenti questione ostensum est, et quod bonitas ejus his, quae ad ipsam ordinantur, non indiget, nisi ad ejus manifestationem, quae convenienter pluribus modis fieri potest: unde remanet ei liberum iudicium ad volendum hoc vel illud, sicut in nobis est. Et propter hoc oportet dicere, in Deo liberum arbitrium inveniri. Et similiter in Angelis non enim ipsi ex necessitate volunt, quidquid volunt, sed hoc quod volunt ex libero arbitrio volunt, sicut & nos.* Falsissimum est ergo, S. Thom. probare liberum arbitrium in Deo, ex eo quod naturaliter amet suam bonitatem; nisi forte radicaliter, quatenus omnis motus liber radicatur in naturali, ut explicuimus supra; sed probat formaliter & formalissimè, quia non vult naturaliter, & necessariò ea, quae ordinantur ad suam bonitatem, sed potest velle hoc vel illud: *Et propter hoc, inquit, oportet dicere in Deo liberum arbitrium inveniri.* Sicut Angeli, & homines sunt liberi, quia non necessariò volunt, quidquid volunt. Ita ut iste solus textus, & si alii deficerent, sententiam nostram juxta mentem S. Doctoris invictè probet, & contrariam evertat. Hinc, & ex precedentibus videat sincerus Lector, quae fides sit adhibenda hujusmodi scriptoribus, qui tam infideliter corrodunt, & truncant auctoritates Patrum, quove loco sit habenda opinio, quae non nisi falsatis, & adulteratis testimoniis sustineri potest.

Inst. 4. juxta Aug. proximè cit. Deus liberè libertate arbitrii amat suam justitiam; atqui illam amat necessariò necessitate exercitii, non enim potest hunc suum amorem suspendere: ergo. R. D. Min. Deus necessariò necessitate exercitii amat suam justitiam in se, & secundum se sumptam, C. Min. Sic enim est ipse Deus. Ut terminatur ad creaturas, N. Min. Cum enim liberè operetur circa creaturas, ita liberè amat sua attributa, prout terminatur ad illas, ut jam supra dixi.

Inst. 5. Deus voluntate immobili, quam retractare non potest, amat suam justitiam, etiam prout terminatur ad creaturas; quod enim semel voluit, vult immobiliter, quia est immutabilis: ergo amat necessariò. R. D. consequens: ergo amat necessariò necessitate consequente, & hypothetica, C. Necessitate antecedente, & absoluta, N. Ex his, inquit, S. Thom. (1. p. q. 10. art. 3. ad 2.) quod Deus vult ab eterno quidquid vult, non sequitur, quod necesse est eum illud velle, nisi ex suppositione. Haec autem necessitas ex suppositione non nocet libertati, sed eam supponit, etenim supponit, Deum liberè se determinasse ad faciendum circa creaturas id, quod potuisset non facere.

Inferes: ergo pari jure dici debet, Beatos in Patria liberè libertate arbitrii Deum amare. Prob. illatio; quia in via se etiam liberè determinaverunt ad hunc amorem beatificum. R. N. Illationem. Ad probat. D. Ant. In via se liberè determinaverunt ad amorem beatificum libertate meriti, C. Libertate principii efficientis, N. Quamvis ergo Beati in via habuerunt voluntatem indifferentem ad merendum, vel non merendum beatitudinem, ista tamen voluntas indifferens nunquam fuit in eis principium elicitive moris beatifici, sicut in Deo fuit, secundum modum nostrum concipiendi, pro priori ad decretum voluntas indifferens elicitive volitionis circa creaturas. Unde Deus liberè elicuit amorem creaturarum, nunquam Beati elicuerunt liberè amorem beatificum.

Repones: Angeli in via se liberè determinaverunt ad amorem beatificum per modum principii efficientis: ergo hi saltem sunt liberi libertate arbitrii circa amorem beatificum. Prob. Ant. Idem actus charitatis, quem Angeli elicuerunt in via, perseverat in Patria; atqui illum elicuerunt in via, perseverat in via, perseverat quoad substantiam in Patria, Transeat Maj. Quoad modum efficientiae, N. In via enim procedebat a voluntate regulata iudicio indifferenti, in Patria procedit a voluntate regulata iudicio determinato ad unum. Unde nunquam amor beatificus, ut beatificus in Angelis, elicuitur fuit a voluntate indifferente, sicut amor creaturarum in Deo, etiam qualis est modò, elicuitur fuit a voluntate indifferente, quae voluntas nunc adhuc manet indifferens quantum est ex meritis objecti, nec nisi ratione immutabilitatis divinae est invariabilis.

Obj. 3. ex libertate Christi. Christus fuit liber libertate essentiali arbitrii, 1. in adimplendo praecepto Patris de morte subeunda. 2. in amando Deo. 3. in non peccando; his enim tribus meruit; atqui in his tribus non fuit liber libertate a necessi-

tate, seu indifferentiae; non enim potuit 1. non mori, quia non potuit non obedire Patri. 2. Non potuit non amare Deum, quia erat comprehensor. 3. Tandem non potuit peccare, puta, mentiri, quia erat ab intrinseco impeccabilis: ergo. Fateor, haec tria continere gravissimas difficultates, quae propriè pertinent ad Tract. de Incarnatione. Interim nunc breviter R. ad 1. D. Min. Christus non potuit non mori, non obedire privatè, C. Min. Negativè, N. Min. & consequent. Quia ad libertatem non requiritur, quòd poterit recusare mortem reduplicatè ut praeceptam, & non obedire privatè, seu contrariè, id est, inobedire; sed sufficit, quòd poterit recusare mortem secundum se consideratam, quòd esse posse non mori negativè, & posse non obedire negativè, quia, ut dixi, potentia peccandi, seu libertas contrarietatis non requiritur ad libertatem arbitrii. Quod autem Christus, stante praecepto Patris de morte subeunda, poterit non mori negativè, inde patet, quòd praeceptum superveniens, utpotè voluntati extrinsecum, illam non immutat, sed supponit e contra necessariò libertatem, quia non datur praeceptum de actibus necessariis. Idem valet, si sic distinguas, non potuit non mori, seu non obedire potentia consequente, potentia futuritionis, & in sensu composito, C. Potentia antecedente, potentia possibilitatis, seu in sensu diviso, N. Sed latius alibi, ut dixi.

Ad 2. duplex solutio adhibetur a Thomisticis. Prima distinguit duplicem in Christo dilectionem, utramque ad Dei bonitatem in se, & ratione sui terminatam: unam regulatam scientia beata, & necessariam; alteram regulatam scientia infusa, & liberam: cum enim amor sequatur cognitionem, duplicem cognitionem comitatur duplex amor. Ita Capreol. Ferrar. Soto, Joannes a S. Thom. Contentiosus. Altera solutio distinguit in eodem actu amoris duplicem terminationem, unam ad divinam bonitatem in se consideratam, & prout est ratio diligendi Deum, & perfectiones ejus necessarias; alteram terminatam ad eandem divinam bonitatem, ut est ratio diligendi creaturas, cum quibus non habet necessariam connexionem. Sub prima formalitate est necessarius, sub secunda est liber. Utraque solutio patitur sua instantias, quas, Deo dante, diluemus in dicto Tract. de Incarnatione.

Ad 3. D. Maj. Christus fuit liber in non peccando, si terminatur non peccare, puta non mentiri, negativè pro mera cessatione ab actu peccandi, N. Nec in hoc meruit. Si sumatur non peccare pro actu positivo, quo vel bonum peccato oppositum faciebat, puta veritatem dicebat, vel praecepto se positivè subieciat, vel volitionem non mentiri efficiebat, aut in ea volitione complacerebat, C. In his enim actibus positivis, cum proponerentur sub indifferentia iudicii quantum ex propriis meritis, erat liber, & his merebatur.

Obj. 4. Omnis actus perfectè voluntarius est liber libertate essentiali arbitrii; atqui sunt plures actus perfectè voluntarii necessarii, ut amor beatificus, amor beatitudinis in communi: ergo. Prob. Maj. 1. Omnis actus, cui praest judicium rationis, est liber libertate essentiali arbitrii, cum tunc excedat modum agendi naturalium; atqui actus perfectè voluntarii praest judicium rationis: ergo. 2. Ille actus est liber, in quo voluntas movet seipsam: inde enim probat. S. Thom. q. 24. de verit. art. 2. bruta non esse libera, quia non se movent, sed moventur; atqui in omni actu voluntario voluntas se movet, est enim potentia vitalis, cui proprium est se movere ab intrinseco: ergo. R. N. Maj. ad 1. probat. D. Maj. omnis actus, cui praest judicium rationis indifferens, est liber, C. Maj. cui praest judicium rationis determinatum ad unum, N. Maj. Voluntas enim est potentia caeca sequens ductum rationis; (1. p. q. 83. art. 1.) unde, si ratio proponat objectum sub indifferentia, voluntas fertur in illud indifferenter; si proponat objectum sine indifferentia, voluntas fertur in illud necessariò. Neque hoc obstat, quin in hoc voluntario necessario, si sit ex perfecta cognitione finis, ut amor beatificus, excedat modum agendi naturalium; haec enim agunt sine cognitione, aut cum imperfecta cognitione. Ad 2. probationem D. Maj. Ille actus est liber, in quo voluntas se movet ex determinatione naturae, N. in quo se movet ex propria determinatione, C. & distinctione applicata Min. N. Cons. Non sufficit igitur ad libertatem arbitrii, quòd agens seipsum movet simpliciter ex determinatione naturae, alioquin non solum bruta, sed omnia viventia forent libera, quia de ratione viventis est, quòd se moveat ab intrinseco; sed insuper requiritur, quòd se moveat ex proprio iudicio, & propria determinatione, ac deliberatione, ita quòd sic unum velit, & agat, ut possit non velle, & non agere, quòd non reperitur in actu voluntatis necessario.

Inst. 1. Omnis actus imperatus a voluntate est essentialiter liber; atqui omnis actus perfectè voluntarius a voluntate elicuitur est actus imperatus: ergo. Patet Maj. quia inde dicitur actus liber, quòd sit sub imperio voluntatis. Prob. Min. Omnis actus elicuitur perfectè voluntarius est supra seipsum reflexivus, sic-

sicque est volutus ex imperio voluntatis. Unde S. Anselmus Dialog. de lib. arbitrii. c. 5. ait: *Omnis volens ipsum suum velle vult.* Et S. Thom. 1. 2. q. 16. art. 4. ad 3. *Quia actus voluntatis reflectitur super seipsum, in quolibet actu voluntatis potest accipi consensus, & electio, & assens, ut si dicatur, quod voluntas consentit se eligere & consentire, & utitur se ad consentiendum & eligendum: ergo omnis actus elicuitur perfectè voluntarius est imperatus.* R. D. Maj. Omnis actus propriè & strictè imperatus est essentialiter liber, C. Maj. latè & improprie imperatus, N. Maj. & ad hunc sensum distincta Min. N. Conseq. Quamvis ergo in omni volitione voluntas per reflexionem super suum actum velit velle, & hoc sensu possit dici volitio imperata; ut tamen propriè & strictè sit sub imperio & dominio voluntatis, debet ipsa sic velle volitionem, ut possit non velle, *Ejus enim, quòd est ex necessitate, inquit Auctor 1. p. q. 81. art. 1. non sumas domini.* Et 1. 2. q. 17. art. 6. *Actus necessarius, eo qui aliter se habere non potest, non est in potestate nostra, sed in ordine naturae; et ideo, proprie loquendo, natura imperio subjacet, non voluntatis.*

Inst. 2. Omnis actus voluntatis, qui est cum delectatione, est essentialiter liber. *Libera voluntate facimus, inquit Aug. in Psalm. 134. quia delectati facimus; atqui omnis actus voluntatis; quamvis necessarius, est cum delectatione, Nisi delectet & ametur, inquit idem Aug. lib. de Spir. & liti. non agitur: ergo.* R. D. Maj. Omnis actus voluntatis, qui est cum delectatione deliberata & vincibili, est liber, C. Maj. qui est cum delectatione indeliberata & invincibili, N. M. Alioquin motus primoprimo & indeliberatos esse liberos.

Inst. 3. Omnis actus non coactus est liber; atqui omnis actus voluntarius est non coactus: ergo. Prob. Maj. Non cogi est proprietas libertatis; atqui ubi est proprietas, ibi est essentia: ergo. R. N. Maj. ad prob. N. Maj. & dico, quòd non cogi sit proprietas voluntarii, quòd dividitur in voluntarium necessarium & liberum. Adde, hoc argumentum probari motus primoprimos & indeliberatos esse liberos.

Obj. 5. & similè inst. Amor beatificus est necessarius; atqui tamen est liber libertate essentiali: ergo. Probat. Min. Amor beatificus est actus humanus: ergo est liber. R. N. Min. ad probat. N. Ant. Ille enim actus, inquit Auctor, (1. 2. q. 3. art. 1.) propriè dicuntur humane, quarum homo est dominus, & quae ex voluntate deliberata procedunt. Vel D. Ant. Amor beatificus est actus humanus quoad substantiam operis, C. quia procedit ab homine cum perfecta cognitione summi boni; quoad modum operandi, N. quia non procedit ab homine secundum modum agendi illi proprium, qui est cum dominio & electione voluntatis.

Inferes: ergo amor patriæ est imperfectior amore viæ. Prob. Illatio. Deest illi in patria perfectio, quam habet in via: ergo. Prob. Ant. Deest illi libertas; atqui libertas est perfectio: ergo. R. N. Ant. ad probat. N. Ant. ad probat. D. Min. libertas circa media est perfectio, C. Min. libertas circa ultimum finem est perfectio, N. suppositum: in principii enim D. Thom. libertas non est de fine praesertim ultimo, sed de mediis. Neque tamen Beati carent libertate absolute, sed secundum quid tantum; licet enim amor beatificus, prout fertur in Deum secundum se, & ut est objectum primarium clarè visum, careat libertate, est tamen liber prout fertur in Deum ut est ratio diligendi creaturas. Insuper haec carentia libertatis circa objectum primarium abundè compensatur, imò legè superatur pro felicitate necessitatè adhaerendi immutabiliter summo bono, & ultimo fini, unde fluit omnis libertas & omnis perfectio.

Obj. 6. Si libertas essentialis arbitrii sita sit in indifferentia agendi & non agendi, sequitur, quòd gratia per se efficax perimat libertatem; atqui falsum. Consequens: ergo & Ant. Prob. Sequela: gratia per se efficax tollit indifferentiam, determinando infallibiliter ad unum: ergo. R. N. Sequela. Ad probat. D. Ant. Gratia per se efficax tollit indifferentiam passivam & potentialem, C. Ant. indifferentiam activam, seu actualem, N. Ant. & Conseq. Indifferentia passiva & potentialis est, cum voluntas otiosa est & suspensa ab actu: hanc quidem tollit gratia applicans voluntatem ad actum, sed non pertinet ad essentialiam libertatis, quin e contra est ejus imperfectio, cum omnis potentia perficiatur per suum actum, propter quem est: & alias sequeretur, quòd Deus, qui semper est in actu, non esset liber, & quòd voluntas quoties ageret, etiam supposito quòd ex se sola ageret independentè a motione divina, amitteret libertatem, cum tolleretur ista indifferentia potentialis & suspensiva. Indifferentia activa seu actualis est, dum voluntas sic agit, ut retineat potentiam non agendi, & haec indifferentia est de essentiali libertatis, quam non tollit gratia per se efficax, sed potius confert; (1. p. q. 19. art. 8. & alibi) quia non solum movet ut fiat actus, sed etiam ut liberè fiat; & cum sit efficacissima, sequitur quòd actus infallibiliter liberè fiat, hoc est, servata potentia non agendi.

Inst. Istà indifferentia agendi & non agendi est aequilibrium, atqui gratia per se efficax determinando voluntatem ad unum; etiam per modum liberi, tollit aequilibrium: ergo. R. Nos neque rem, neque nomen aequilibrii in hac materia agnoscerè, quia illud non legimus, neque in scripturis, neque in definitionibus Ecclesiae, neque in SS. Aug. & Thom. nisi fortè dum Aug. illud lepide exprobrat Pelagianis. Caterum, si per aequilibrium intelligatur potentia resistendi cuivis gratiae, simul & potentia vincendi quamlibet tentationem auxiliante Dei gratia mediare vel immediate, rem admitto; quia nihil est aliud, quam indifferentia activa, quam non tollit gratia per se efficax, sed immerito dicitur aequilibrium. Si vero per aequilibrium intelligatur aequalitas propensionis & facilitatis, imò & facultatis sensu Mollinistico sufficientis tam ad bonum, quam ad malum, partem Pelagianum, parim falsum arbitror, nec requiritur ad libertatem.

Tandem Jansenius cum suis in sui patrocinium advocat Scotum & Scotistas, quasi reponant libertatem essentialè arbitrii in solo voluntario, seu spontaneitate. At ipsis respondet Erud. P. Franciscus Henno Minorita Tract. de Principiis Acuum humanorum disp. 1. q. 4. his verbis: *Admittimus Libertatem essentialè sub idea libertatis communiter acceptae, N. Sub idea cujusdam immunitatis ab aliquo honore, C. Et paulo post ait, libertatem a coactione dici essentialè, non quia essentialè habet libertatis secundum communem sensum intellectus, sed quia immunitas, quam importat, est quasi homini essentialis, cum sit ab eo inseparabilis per quamlibet potentiam, et quòd a nemine possit voluntas in suis actibus cogi. E contra libertas a necessitate dicitur accidentalè, non quia non habet essentialiam verè libertatis, sed quia accidentalè inest homini, cum ab eo saltem divinius possit separari.* Ita laudatus Scotista juxta sum Scholae principia, quae, ut patet, nullatenus favent Jansenio.

ARTICULUS VI.

Utrum stante indifferente iudicio, voluntas possit necessariò moveri.

IN illam partem jam convertitur, debellatis in precedentibus articulis Jansenio & ejus Sequacibus, nunc cum Suarez & aliis ejusdem Scholae Theologis congregatis. Thomistica, duce Doctore Angelico, libertatem voluntatis ex indifferentia iudicii reperunt, indeque concludunt, stante hac iudicii indifferentia, voluntatem non posse de necessitate moveri. Verum Suarez, & ejus Symmyste, cum id absolute negare non possent secundum communes providentiae leges, & tamen inde viderent probari praemotionem physicam non nocere libertati, quaestionem suscitavit, utrum de potentia Dei absoluta voluntas stante iudicio indifferenti non possit necessariò moveri. Semel pro semper sit huic verbo venia.

Dico: Implicat voluntatem, stante iudicio indifferenti, necessitari. Prob. (Q. 25. de verit. art. 2. o.) Voluntas est appetitus rationalis sequens cognitionem & ductum intellectus, cum non sit nisi boni, quòd sibi per vim cognitivam proponitur. Sunt verba D. Thom. loc. cit. estque principium, quòd passim inculcat; & quòd nemo indubium revocat, utpotè in natura rerum fundatum. Quamlibet enim formam seu naturam sequitur sua inclinatio ipsi proportionata, ut patet in omnibus; sicque inclinatio naturae intellectualis est appetitus rationalis sequens formam per intellectum apprehensam: ergo, sicut implicat voluntatem appetere objectum, quòd sibi per intellectum non proponitur, seu incognitum, ita implicat appetere, quàm sibi proponitur, consequenter necessariò appetere, quòd sibi sub indifferentia proponitur: alioquin sicut in primo casu, ita & in secundo foret & non foret appetitus rationalis.

Confirmatur 1. (Ibid.) Totius libertatis radix est in ratione constituta; unde secundum quòd aliquid se habet ad rationem, ita se habet ad liberum arbitrium: sunt iterum verba S. Doctoris ibidem, & patet ex his, quae dixi de radice libertatis: ergo implicat, voluntatem necessariò adstringi alicui objecto, circa quòd se habet indifferenter ratio. Confirmatur 2. Sic se habet voluntas circa bonum, sicut intellectus circa verum. Hoc principium ubique urget S. Thom; atqui implicat, quòd intellectus habeat ut certissimum objectum, ipsique firmiter adhaereat, quòd incertum esse advertit: ergo similiter implicat, quòd voluntas necessariò adhaereat objecto, quòd non ex omni parte bonum & plene satiativum, sed cum indifferentia proponitur. Confirmatur 3. Implicat voluntatem agere sine ulla cognitione; quia, ut dictum est, est essentialiter appetitus rationalis sequens cognitionem & ductum intellectus; atqui id contingeret, si ferretur necessariò in objectum sub indifferentia propositum: ergo. Prob. Min. Non ageret, nec regeretur per illam cognitionem, quae representat objectum ut indifferens, alioquin ferretur etiam in illud indifferenter; neque foret altera cognitio, ut supponitur: ergo sine ulla cognitione ageret.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. cum Suarez Prolegom. 1. de grat. cap. 4. Deum, stante judicio indifferente, posse movere necessario voluntatem, *expressè* docuit S. Thom. q. 22. de verit. art. 8. ubi in principio corporis dicit, *Deum posse immutare voluntatem de necessitate, non tamèn posse eam cogere*: ergo. R. S. Thomam hæc quidem verba illic habere, sed longè diverso sensu. Dicit S. Doctor, Deum posse immutare voluntatem de necessitate, ubi est judicium determinatum ad unum, ut in amore beatitudinis in via, & in amore beatifico in patria; sunt ipsissima exempla, quæ adhibet. At plusquam falsum est, eum dicere *expressè* Deum voluntatem posse immutare de necessitate, stante judicio indifferente, de quo est questio. Id neque hic, neque alibi unquam somniavit S. Doctor. Si totum hunc articulum legisset objiciens, aut si lectum intelligere voluisset, deprehendisset non solum sensum, quem expono, sed aliquid aliud, quod illi summopere displicuisset, nempe præmotionem physicam *expressè* assertam. Dicit enim ibidem S. Doctor: *Potest Deus immutare voluntatem ex hoc, quod ipse in voluntate operatur sicut in natura. Undè, sicut omnis actio naturalis est a Deo, ita omnis actio voluntatis, in quantum est actio, non solum est a voluntate, sed a Deo ut primo agente, qui vehementius imprimit. Undè, sicut voluntas potest immutare suum actum in aliud, ut ex dictis patet, ita & multò amplius Deus. Non est Thomista, qui magis *expressè* præmotionem physicam asserat. Quid enim aliud significari potest his verbis, *Sicut voluntas potest immutare suum actum, ita & multò amplius Deus; quia est primum agens & vehementius imprimit*. Deinde, quod spectat præsentem difficultatem, dicit S. Doct. Deum posse duplicitè immutare voluntatem. 1. Simpliciter motione: 2. Imprimendo & superaddendo formam, seu habitum; & si hæc forma, seu inclinatio superaddita sit perfecta, tunc de necessitate movet voluntatem: *Sicut*, inquit, *per naturam de necessitate inclinatur voluntas in appetendum finem, sicut contingit in Beatis, in quibus charitas perfecta inclinatur sufficienter in bonum... Quando vero forma superaddita non est usquequaque perfecta, sicut in viatoribus, tunc ex forma superaddita voluntas inclinatur quidem se non ex necessitate*. Vide modò, si potes, S. Thom. in eo loco *expressè* asserentem voluntatem stante judicio indifferente posse moveri de necessitate. Interim videbunt contrarium, qui habent oculos, & sensum.*

Inst. cum eodem. Juxta Aug. in Ench. c. 98. Deus, quia est omnipotens, potest mutare voluntatem hominis quando, ubi, & quomodo voluerit, si nulla sit in modo movendi contradictio; atqui, quòd Deus moveat voluntatem necessitando illam, nulla est contradictio: ergo. Prob. Min. quòd Deus moveat voluntatem, salva ejus libertate, non est contradictio secundum Thomistas: ergo a fortiori eam necessitando. Patet Conseq. quia videtur difficultate mutare efficaciter voluntatem salva ejus libertate, quam eam necessitando, cum in priori modo oporteat in eadem actione potestatem non agendi servare cum infallibilitate agendi, quod videtur difficile; in modo autem posteriori cessat illa difficultas: ergo. R. Aug. non dixisse *quomodo voluerit*, sed, *quando, & ubi voluerit*. Sed hoc dato, D. Min. Quòd Deus moveat voluntatem necessitando illam sublata indifferencia judicii, nulla est contradictio, C. stante indifferencia judicii, & permanente præsentis rerum ordine, 14. Tunc enim sequeretur, quòd voluntas esset, & non esset appetitus rationalis; esset, ut supponitur; & non esset, quia lucem & ductum rationis non sequeretur: hæc autem contradictio non habetur, dum stante indifferencia judicii movetur salva libertate, quia tunc movetur secundum suam naturam, & ut est appetitus rationalis.

Inst. 2. cum eodem. Licet voluntas habeat duplicem potestatem, agendi scilicet, & non agendi, potest tamèn per omnipotentiam secundam unam sint operari; & secundum alteram subtracto concursu impediri, ne suamet operationem possit suspendere: ista potentia non operandi tunc esset defectu concursus constricta & impedita: ergo. Confirmatur cum Professore Duaceno ejusdem Societatis in dictatis anni 1724. Stante indifferencia judicii potest voluntas necessitari ad cessandum ab actu, Deo scilicet denegante concursum: ergo etiam necessitari ad agendum. Si enim indifferencia judicii non sufficiat, ut dicatur libera omisso, quæ ex concursu denegato infallibiliter sequitur, cur sufficeret, ut dicatur liber actus, qui ex motione prævia inevitabili, & superante viras arbitri sequeretur? R. ad Argumentum & Confirmationem. Vel per subtractionem concursus ad omittendum impeditur tantum voluntas, ne de facto omittat actum, quem ponit; vel impeditur, ne possit omittere, stante indifferencia judicii. Si primum, nihil nocet libertati; id enim ipsi contingit, quoties agit, unde omisso in hac hypothesi non fit necessaria, sed remanet libera. Si secundum, destruitur voluntas ut voluntas est, est enim essentialiter appetitus rationalis, seu rationis ductum sequens: & sicut ipsi essentialè est, ut non

possit non velle objectum, quod ipsi sine indifferencia proponitur; ita est ipsi essentialè, ut possit non velle objectum, quod ipsi sub indifferencia proponitur.

Inferes: ergo, stante indifferencia judicii, voluntas non potest vinci a Deo, quod derogat ejus omnipotentia. R. D. Illatum. Voluntas non potest vinci a Deo, id est, non potest infallibiliter, & efficaciter mutari, N. id est, non potest de necessitate moveri, stante indifferencia judicii, C. Neque id magis derogat divinæ omnipotentia, quam quòd non possit facere, ut homo manens homo sit lapsus.

Inferes iterum: ergo saltem Deus omnipotens non poterit extrahere voluntatem a suo connaturali modo agendi. Quod enim feratur necessario in objectum sine indifferencia propositum, est ipsi connaturale. Id autem videretur pariter injuriosum divinæ omnipotentia. R. N. Illationem; quia non solum est connaturale voluntati, ut necessario feratur in objectum sine indifferencia propositum; sed etiam ipsi est connaturale, ut objectum, quod non est summum bonum, ipsi proponatur cum indifferencia. Potest autem Deus proponere voluntati objectum creatum ea parte tantum qua est bonum, non proponendo ea parte, qua est defectuosum & limitatum, quo casu non moveret voluntatem eo modo, quo petit connaturaliter moveri. Neque dicas, quòd in hoc casu Deus causaret in homine judicium falsum. Non enim requiritur in casu, quòd intellectus judicium positive hujusmodi objectum esse summum bonum; sed sufficit, quòd cognoscat illud cognitione imperfecta, ea solum parte qua est bonum, abstrahendo, seu non cognoscendo qua parte est limitatum & malum, ut contingit in motibus subtilis: abstrahentium autem non est mendacium.

Obj. 2. cum Henno. Potest Deus, stante indifferencia judicii, præmovere physicè voluntatem, ut fatetur adversarij; sed voluntas physicè præmota est determinata ad unum, ut etiam volunt ipsimet: ergo, stante indifferencia judicii, potest necessitari. R. Concessis præmissis, N. Conseq. vel brevitas & claritatis gratia, D. Min. Voluntas physicè præmota est determinata ad unum liberè, C. necessario, N. Sed hæc ad Philosophos.

Obj. 3. cum eodem. Indifferencia judicii, utpotè quid extrinsecum, non potest dare voluntati libertatem: ergo absentia indifferencia judicii nihil conferre potest ad necessitandam voluntatem. R. D. Maj. Indifferencia judicii, utpotè quid extrinsecum non potest dare voluntati libertatem, per modum cause formalis, C. Maj. per modum cause radicalis, N. Maj. Sic radix vitis dat esse racemo, licet sit quid illi extrinsecum. Indifferencia autem objectiva judicii est, ut diximus, radix indifferencia subjective, in qua formaliter consistit libertas.

Inst. cum eodem. Nihil necessitate potest voluntatem, nisi ipsam intrinsecè immutat, cum intrinsecè sit libera: atqui extrinsecum, quale est absentia indifferencia judicii, non potest intrinsecè mutare: ergo. R. ut ante, D. Maj. Nihil potest necessitare voluntatem, nisi ipsam intrinsecè immutat formaliter, vel radicaliter, C. Nisi ipsam intrinsecè immutat formaliter, N. Similiter, D. Min. Absentia indifferencia judicii non potest mutare voluntatem intrinsecè formaliter, C. Radicaliter, N. Sic arescente radice, arefcit racemus, quamvis radix sit illi extrinsecæ. Cum ergo indifferencia judicii sit radix libertatis, ea ablata, desinit libertas.

Obj. 4. cum eodem. Si homo agens ex indifferencia judicii semper esset liber, malè Ecclesia condemnasset Lutherum, & Calvinum, negantes in homine liberum arbitrium; falsum consequens: ergo. Prob. Sequela. Illi Hæretici admittebant hominem operari ex illa indifferencia judicii, consequenter sustinebant quoad rem liberum arbitrium, licet voce tenus negarent. Dicerent autem condemnatos fuisse propter solam Questionem de nomine, nulla est verisimilitudo. R. N. Sequela. Ad prob. potest 1. negari Ant. Quamvis enim illi Hæretici fortè non negaverint formaliter, & expressè indifferenciam judicii in homine moto per gratiam, illam tamèn virtualitèr & argutivè negarunt hoc ipso, quo dixerunt hominem sub gratia moveri tantum spontaneè, & ut equum sub sessore, sicut dicit Calvinus l. 2. Inst. cap. 3. Certum est enim, neque voluntatem spontaneam, neque equum sub sessore, moveri cum indifferencia judicii. Sed, data ista parte Antecedentis, N. secundam, scilicet consequenter hos Hæreticos negasse voce tenus tantum liberum arbitrium, & quoad rem admisisse. Sed dico, eos errasse non solum ut Theologos contra fidem, sed etiam ut Philosophos contra rationem. Erraverunt contra fidem negando reipsa liberum arbitrium, & hoc condemnavit Tridentinum. Erraverunt contra rationem existimantes voluntatem, stante indifferencia judicii, posse necessitari, ut existimant ipsi adversarii, & hoc non condemnavit Tridentinum, sed reliquit dispensationem Philosophorum, & Theologorum, utpotè ad fidem non pertinens Confer, quæ dixi l. p. Dissert. de Decretis art. 4. §. 4.

Inst. cum eodem. Si patres & Theologi existimassent, stante indifferencia judicii, libertatem non posse auferri, indubità

hanc

hanc rationem facilem, & obviam adhibuissent contra Hæreticos, qui, cum negarent liberum arbitrium, non tamèn negabant hanc indifferenciam; atqui nullibi legimus illam adeo facilem, & obviam responsum usurpassè: ergo. R. 1. ad Maj. In primis nos non absolute concedere Hæreticos, non negasse saltem virtualitèr, & implicite indifferenciam judicii, ut patet ex superiori Responzione; sed dato illos eam non negasse, illam esse Theologi non opposuerunt (si reverà non opposuerint) quia supervacaneum judicarent urgere philosophica contra illos, a quibus nec ipsa ratio audiebatur, quique manifestissimis Scripturæ testimoniis de aperta hæresi, scilicet sublata libertate, facile poterant convinci. R. 2. N. Min. Hanc enim Responzionem ipse Bellarminus l. 4. de grat. & lib. arbit. c. 10. adhibet contra Lutherum & Calvinum, citatque Greg. Nyssen. l. 7. de Philosophia eadem ratione utentem: & ita legi in pluribus aliis Theologis verisimile est, sed eos adire, & otiose scrutari, nec tempus vœat, nec momentum rei exigit: neque, quod dicit Henno, se id nulli legisse, aliquid probat; non enim omnes legit. Sed quid querimus Theologos? Si unus pro mille S. Thom. Is enim ubique que agit de libero arbitrio l. p. q. 83. art. 1. q. 6. de malo q. 25. de veritate art. 1. & alibi, illud constanter probat contra Hæreticos ex indifferencia judicii, atque juxta veteres, præsertim Aug. & Magistrum Sentent. illud definit, quòd sit facultas voluntatis, & rationis, voluntatis subjective, rationis radicalitèr. Ita iterum in l. 2. de 24. q. 1. art. 1. q. 24. de verit. art. 5. l. p. q. 83. cit. & alibi. Jauge modo S. Thomæ, quotquot sincerè ejus Doctrinam proficiunt.

DIGRESSIO HISTORICO-DOGMATICA.

Utrum Jansenius reverà docuerit hanc damnatam Propositionem: Ad merendum, & demerendum in statu nature lapsæ, non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione.

AD ART. TERTIUM PRÆCEDENTIS DISSERT.

SI Decreta SS. Pontificum, imò non totius Ecclesie, ea qua hæc est reverentia, ab omnibus suscipiuntur, nulla foret hic questio, quæ discussione indigeret; siquidem propositio, de qua igitur, sit damnata a SS. Pontificibus Alexandro VII. & Clemente XI. plaudente universali Ecclesia, in sensu a Jansenio intento. At, quia ejus Defensores pertinaciter contendunt SS. Pontifices in hoc errore facti fuisse deceptos, reveraque Jansenium nunquam docuisse errorem obvium hujus propositionis: & ideo, inventa famosa distinctione juris, & facti, dixerunt juris, sui damnationis erroris in dicta propositione contenti sinceram obedientiam esse præstandam; facto autem, scilicet hunc errorem Jansenium docuisse, sufficere obsequiosum silentium. Quapropter veritatem Constitutionum Apostolicarum ex ipsomet Jansenio probandum, & defendendam suscipimus. Undè

Dico: Jansenius reverà docuit, hanc propositionem damnatam: *Ad merendum, & demerendum in statu nature lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione*. Prob. 1. formalissimis Jansenii verbis, libr. 4. de statu nature lapsæ c. 24. pag. 27. col. 2. Edit. Rothomagensis dicit: *Augustino abundè satis est, quòd peccator... sciens, & prudens plena voluntate feratur in malum, sive ab ista diligendi mali necessitate se impedire possit, sive non possit*. Libr. 6. de Grat. c. 24. p. 204. col. 1. dicit: *Opus esse laude vel vituperio dignum, meritum vel demeritorium ex hoc, quòd est voluntarium spontaneum, non coactum, tametsi sit determinatum ad unum: quod falsissime pretendit esse de mente D. Thom. Et paulo post relat. his S. Thom. Verbis ex 2. d. 25. art. 4. ad 4. Numquam liberum ad peccandum compelli, seu cogi, quia jam sibi peccatum non imputaretur, subdit: quasi indicans sufficere, ut in peccatum imputetur, quia non cogitur. Ibidem c. 28. p. 207. col. 2. commendat probare ex Richardo de Media-Villa, *Necessitatem, quæ est ex perfectione bonitatis, non tollere rationem meriti, modo abest coactio*. El l. 8. de grat. Chr. c. 9. pag. 355. col. 2. loquens de concupiscentia, cuius impulsu in hoc statu demeremur, & peccamus, dicit, quòd Aug. *apertissimè aliquoties tradat esse in hominibus peccandi necessitatem, & in ista necessitate peccandi non esse securitatem conscientie, quasi non esset peccati rea: Voluntatem jam tria peccare, ut non sit ei liberum a peccato abstinere, quòd Adamo liberum fuit; nec tamèn idcirco desinere esse peccatum*: ergo.*

Prob. 2. ex 1. propositione damnata, quam in terminis habet Jansenius libr. 3. de grat. Chr. c. 13. pag. 138. c. col. E. ubi dicit, *esse præcepta quædam, quæ hominibus, non tantum infidelibus, execratis, obduratis, sed fidelibus quoque, & justis volentibus, & conantibus secundum præsentem quas habent vires, sunt impossibilia, deesse quoque gratiam, quæ possibilia fiant; neque tamèn ideo eos excusari a peccato; quod, inquit, S. Pe-*

Theol. Billuart. Pars Secunda.

tri exemplo aliisque multis quotidiè manifestum est. Porro, si justis volentibus, & conantibus quædam præcepta sunt impossibilia secundum præsentem quas habent vires, desintque, gratia, quæ possibilia fiant, & tamèn inde peccant, & demerentur, ergo illa præcepta necessario transgrediuntur, peccant, & demerentur; quòd enim impossibile est ut fiat; necessario non fit: ergo ad peccandum, & demerendum non requiritur libertas a necessitate. Eadem autem est ratio meriti, & demeriti quantum ad arbitrii libertatem, ut patet, & docet Jansenius l. 4. de statu nature lapsæ c. 24.

Prob. 3. ex systemate duplicis delectationis indeliberatæ, quam in toto suo opere, & præsertim l. 4. de grat. Chr. constanter docet Jansenius. Juxta illud systema 1. Voluntas nihil potest agere boni vel mali, nisi mota a delectatione celestis, seu terrena. Ita docet Jansen. l. 4. cit. c. 3. 7. q. 10. & innumeris penè locis. 2. Necessè est, voluntatem nostram sequi motum delectationis, quæ gradibus alteram superat, ita ut delectatio superior nunquam possit vinci ab inferiore; quia, ut tradit Jansen. l. 8. de grat. Chr. c. 2. p. 344. col. *Delectatio victrix, quæ Augustino est efficax adiutorium, relativa est. Tunc est victrix, quando alteram superat; quòd si contingat alteram ardentiorè esse, in solis desiderijs inefficacibus hæreticè animus, nec efficaciter unquam volit, quòd volendum est, seu quia, ut centies repetit Jansenius, *Quòd amplius delectat, secundum id operari necesse est*. Ex quo principio inferit, quòd modo dicebam, voluntatem necessario sequi impressionem majoris delectationis, & hanc nunquam posse vinci a minori delectatione, quippe quæ remanet ligata a superiori. Ita l. 4. de grat. Chr. c. 6. q. 10. l. 7. c. 5. l. 8. c. 20. & alibi passim: ergo ex hoc systemate duplicis delectationis indeliberatæ palam sequitur, hominem lapsum, sive in bono sive in malo, non esse liberum a necessitate simplici, & variabili, sed esse dumtaxat veribilem ab una ad aliam necessitatem, quam veribilitatem aliquando placet Jansenio vocare indifferenciam, ut modò dicam: consequenter sequitur ad merendum vel demerendum in statu nature lapsæ non requiri libertatem a necessitate, sed sufficere libertatem a coactione.*

Prob. 4. ex aliis principiis Jansenii. Ille docet, ad merendum, vel demerendum in statu nature lapsæ non requiri libertatem a necessitate, sed sufficere libertatem a coactione, 1. Quam non agnoscit in hoc statu nature lapsæ aliam libertatem, quam libertatem a coactione, seu libertatem spontaneitatis voluntarie. 2. Qui negat in hoc statu indifferenciam conditionalis. 3. Qui non agnoscit in eodem statu aliam potentiam agendi, & non agendi, quam potentiam, qua voluntas potest fieri in bonum, & in malum, & transferri ab una captivitate, seu necessitate ineluctabili, puta concupiscentia in aliam gratia, & e converso; atqui hæc tria constanter docet Jansenius: ergo. Major est evidens. Prob. Min. Et quantum ad 1. Titulus capitis 6. l. 6. de grat. Chr. hic est: *Duplex necessitas Augustino, coactionis, & simplex seu voluntaria. Illa, non hæc, repugnat libertati*. Ibid. pag. 266. in fine: *Ex quibus aperte consentaneum est, omnem omnino voluntatem, quantumcumque ad unum determinatam, nulla necessitate, qua dicitur necesse est ut velit, desinere esse liberam, quia non desinit esse voluntas, qua non esset si vollemus; sicut enim omnis voluntas necessario est voluntas, ita juxta hoc principium, etiam liberi arbitrii*. Et infra: *Sola necessitas violenta... seu necessitas coactionis libertati arbitrii adversatur*. Deinde, prolatis quibusdam D. Aug. testimoniis ad probandum, *solum necessitatem coactionis adinere libertatem*, caput sic concludit: *Nescio, quid manifestius, urgentiusque proferrè possit ad demonstrandum cujusque voluntatis libertatem, etiam illius, quam nos habere necesse est*. Attende ad hæc ultima verba. Nam

Respondent defensores Jansenii, eum in locis citatis agere de libertate genericè, & abstractè sumpta, non de libertate hujus status, ad merendum, & demerendum requisita. Contra: Equidem scio, Jansenium in præfatione 6. libri de grat. Chr. & in 1. cap. libri 7. indicare se agere de generali ratione libertatis. At qua mente? Fortè, at quidam observarunt, quia, cum que traditur erat de libertate, sciret esse singularia, & inde commovendos Scholasticos, ut ipse fatetur l. 6. cit. c. 6. si quidam reprehenderentur, posset statim respondere se de libertate in genere locutum fuisse, de qua reverà aliquando loquitur. Sed quidquid sit, quantum ad hoc, de mente Jansenii, saltem certo certius est, ipsum non solum de libertate in genere, sed etiam, & maxime de libertate hominis in hoc statu ad merendum, & demerendum requisita agere. Quòd multipliciter, & invictè probò. 1. Ex ipsis verbis Jansenii in prima, & in hac probatione citatis, quibus deserte loquitur de libertate requisita ad merendum, & demerendum in hoc statu, & de libertate, quam necesse est nos habere. Idque iterum patet ex max citandis, etique obvium cuique, qui legere voluerit Jansenium toto l. 6. & 7. & passim. 2. Certum est, Jansenium loquutum fuisse de ea libertate, quam cum gratia Dei conatur integris voluminibus conciliare, ut ipsemet declarat prima linea præfationis.

Ddd

tio-

tions 6. libri de grat. Chr. *Ordo postulat*, inquit, ut jam de concordia gratie istius medicinalis, & liberi arbitrii paulo accuratius disseramus; atqui hæc libertas non est libertas generice, & abstracte sumpta, sed libertas hominis in hoc statu requisita ad bene vel male agendum: ergo. 3. Certum est, Jansenium agere de libertate, quam negabant Manichæi, & quam plus æquo extollebant Pelagiani, ut patet ex toto ejus opere; atqui iterum hæc libertas non erat libertas in communi, & in abstracto sumpta, sed libertas hominis victoris, in ordine ad meritum vel demeritum: ergo. 4. Plusquam absolum foret, Jansenium tot annos (18) & tot volumina impendisse in explicanda unius libertatis abstracte sumptæ notionē, quæ vix aut ne vix ad ejus institutum conducit, & tacuisse de libertate hominis victoris, ex qua ejus meritum, & demeritum, salus, & damnatio pendet, de qua erat potissimum questio, & de qua ipsemet Jansenius (N. B.) primis verbis primi capituli primi libri de grat. Chr. declarat se in toto opere per decem libros integros acturum; sic enim caput istud primum primi libri, & totius operis inchoat: *De liberatione arbitrii voluntatis, seu reparatione libertatis ejus acturis, potissimum sese offert difficultas, de causis liberationis ejus.* Ubi palam est, ipsum loqui de libertate hominis, ut est in statu nature lapsæ, & vulneratæ. Cæterum, qui dicitis meis fidem detrectat, propriis oculis experimentum faciat; & non dubito, quin mireretur, sicut ego miratus sum, quam falsum, quam inane, quam miserum sit istud effugium, quo Janseniani suum Auctorem ab errore damnato vindicare nituntur. At de hoc plusquam satis, ad alia proposita pergamus.

Prob. 2. pars Minoris. Jansenius c. 14. & 15. l. 7. de grat. Christ. contendit, indifferentiam exercitii seu contradictionis non esse necessariam libertati arbitrii in hoc statu nature lapsæ: Cum enim c. 13. dixisset: *Potest putari, quod indifferentia exercitii, hoc est, agendi, & non agendi sub qua comprehenditur etiam indifferentia eligendi hoc vel illud ad libertatem necessariam sit*, c. 14. sequenti affigit hunc titulum: *Afferuntur quatuor absurda, quæ ex necessitate talis indifferentie contradictionis sequuntur*; & caput sic orditur: *Et tamen, si non est alia libertas vera voluntatis, quam agendi, & non agendi... gravissima absurda evitari nequeunt, quibus non solum tota Doctrina S. Aug. funditus concutitur, sed etiam sensus Christiane pietatis læditur, & communis offenditur.* Duo prima absurda, quæ dicit sequi ex illa indifferentia contradictionis, si sit necessaria libertati, sunt, quod operatio tam gratiæ, quam concupiscentiæ ex diametro repugnaret arbitrii libertati, quia nempe juxta Jansenium voluntas nostra ligatur, & vinculatur alternatim operatione gratiæ, & concupiscentiæ, per quod destruitur indifferentia contradictionis, ut vidimus supra, & hic iterum repetit Jansenius: *Facit autem hoc, inquit, gratia* (scilicet non consentire concupiscentiæ) *fortiter affigendo affectum ipsi justitiæ, ne deorsum cadat, itaque non aliter nisi celestis delectationis vehementia, quasi suavis, & amoroso vinculo.* Et infra: *Ita posse augeri mutari tranquillitatis cupiditatis, ut non possit ei indifferentis libertatis nisi amplius repugnari, sine sane doctrine violatione negari nequit.* Neque hic dicere possunt Defensores Jansenii, ipsum loqui de libertate abstracte sumpta, & non de libertate hominis in hoc statu nature lapsæ, siquidem loquitur de libertate, qualis est sub gratiæ, & concupiscentiæ in homine lapsæ ad bene vel male agendum.

Prob. 3. pars Min. Jansenius l. 3. de grat. Christ. c. 20. videtur initio capitis agnoscere in homine lapsæ potentiam peccandi sub gratiæ, & potentiam non peccandi sub concupiscentiæ in sensu diviso, non in sensu composito, quem explicat, sicut explicat ipsi Thomistæ, sic nempe ut sub gratiæ maneat potentia peccandi, non tamen conjungendi peccatum cum gratiæ. Similiter de potentia non peccandi sub concupiscentiæ, ita ut hic sistendo, crederes ipsum genuinum Thomistam. At statim larva detrahitur, dum in sequentibus explicat, se per potentiam bene vel male agendi remanentem sub gratiæ vel concupiscentiæ victrice, nihil aliud intelligere, quam meram flexibilitatem, seu mutabilitatem voluntatis ab una ad alteram necessitatem. Ipsum audiamus: *Hoc est igitur*, inquit cit. 20. p. 367. *D. quod S. Aug. tradit, quando toties docet concupiscentiam, & ignorantiam, per quam tunc omnia peccata committuntur, non auferri ex nobis, quamdum in hac mortali vita versamur. Hinc fit enim, quod in nobis non solum ipsa potentia voluntatis, qua de se ad malum flexibilis est, sed etiam pondus ad peccandum remanet, quod est peccandi potestas perfectissima. Que tamen non solum adest inestque voluntati, quamdum gratiæ delectatione caret, sed etiam quamdum intima ejus suavitate efficaciter trahitur... Hoc ergo modo sentit Aug. & Prosper sub gratiæ in manere peccandi potestatem, quia præter naturalem flexibilitatem ad malum, manet etiam concupiscentiæ, per cuius tentationes animus motari potest... Quemadmodum igitur qui sub gratiæ ad opus bonum determinante operatur, simul etiam peccare potest; ita quoque e contrario, qui ista gratiæ destituitur, sive fidelis, sive infidelis, & peccandi tentationibus quatitur, potest bene facere: non quidem quasi*

semper etiam ante susceptam Christi; aut Dei fidem, gratia ad non peccandum sufficienter ministratur. Sed quia, quantumcumque ad peccandum peccati voluptate, hoc est, voluntatis infirmitate trahatur, manet in arbitrio non solum fides, & habitus boni in fidelibus, sed in infidelibus etiam illa saltem naturalis flexibilitas, seu capacitas, qua liberum arbitrium credere, sperare, ac Deum diligere potest. Et infra. p. 368. 2. eol. C. *Si desit gratia, que voluntatem peccato inhiantem flectat in bonum, potestas illa benefaciendi effectu suo cassa remanebit, nec tamen qualiscumque potestas benefaciendi esse desinet, qua sub peccandi, & non credendi delectatione ac determinatione constituti, possunt credere, & benefacere: hoc enim in eorum natura liberi arbitrii constitutum est, & quamdum hic vivitur, mutari in utrumlibet partem potest.*

Deinde ibidem docet, per delectationem, sive gratiæ, sive concupiscentiæ, non dari potentiam proximam, & expeditam bene vel male agendi, antequam ipsa voluntas actu velit, sed tantum postquam vult, & quia vult, neque dari omnibus gratiam, sine qua non, seu sufficientem, qua possunt expedire velle bonum. *Huc accedit*, inquit pag. 369. 2. col. A. *quod hujusmodi pondus delectationum, quibus efficitur ut voluntas rationalis actu velit bonum aut malum, non tam posse aliquid facere, quam velle tribuunt; & idem consequenter posse, quia tribuunt velle; quo fit, ut etiam tunc, cum jam pondus malorum cupiditatum, ac delectationum ad peccandum trahitur, merito voluntas magis, quam potestas, ideoque potestas quia voluntas, deesse censeatur. Delectatio quippe... ipsum velle dando etiam posse largitur. Hanc autem potestatem in ipsa collatione mutationis seu bonæ voluntatis esse sitam (tradit Aug.)... Cum enim potestas illa proxima bene volendi hoc ipso amissa sit, quod illud voluntatis imperium ac motus, quo se ipsam solebat voluntas, cum gratiæ sine qua non, ad bonum, prout ei videretur, flectere, & non flectere per introductæ concupiscentiæ delectationem captivum sit, & miserabili servitute depressum, ita ut nihil ei liceat nisi terrenis delectationibus titillantibus consentire. Non aliter quoque redditur, nisi ex illa captivitate per victricis delectationis celestis infestationem sibi consensum vindicantis, eruat; qua, sicut hoc ipso bona voluntas, ita etiam bene agendi potestas redditur. Nam ista victrice delectatio, sicut hoc ipso quo datur, & captivitate consensum eruit; ita hoc ipso semper cum bona voluntate, & potestate conjuncta est. Velle ergo dat posse &c... Hæc ergo firmitas ardoreque voluntatis male, vehementi delectatione concupiscentiarum adjuncta, & inclinata, parit benefaciendi impotentiam, quam sola voluntas superare non potest, quia velle non potest; idque idem, quia fortiter stabiliterque non vult; cum qua tamen, quia manet facultas liberi arbitrii interna, & flexibilis benefaciendi, mala voluntas propter causam jam dictam, rea est; quomodo nulla detur ei gratiæ, & habet quamdum ad contrarium indifferentiam, quamdum in hac vita vivitur, ratione cuius, si Spiritus S. aspiraverit bonam voluntatem seu velle, quod petulantè amissum est, iterum suscipere potest.*

Ex quibus solo clarius est, Jansenium non aliam potentiam bene vel male agendi in homine lapsæ agnoscere, antequam bene vel male agat, quam flexibilitatem voluntatis in bonum, vel malum sub alternante captivitate gratiæ, & concupiscentiæ, quibus ligatur; deesse quoque gratiam, qua conferatur potentia expedita bene agendi, nisi dum voluntas actu vult, & agit, quia velle dat posse, & posse sequitur velle, siquæ nullam esse veram, & expeditam potentiam separatam ab actu. Ex his omnibus probationibus facile solvet, quæ obijciunt Janseniani in defensionem Jansenii. Unde breviter

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Jansenius admittit passim in homine lapsæ liberum arbitrium: ergo R. D. Ant. Jansenius admittit in homine lapsæ liberum arbitrium, nomine dumtaxat, C. Ant. Re, N. Ant. Quia reponit liberum arbitrium hominis lapsi in solo voluntario cum perfecta advertentia rationis, quam male vocat deliberationem rationis, sive in immunitate a coactione, & a necessitate immutabili; non a necessitate mutabili, ut dicitur est. Ins. 1. Jansenius admittit in homine lapsæ indifferentiam contrarietatis, & contradictionis: ergo admittit re liberum arbitrium. Prob. Ant. l. 6. de grat. Christ. c. 34. Cum sibi opposisset ex Scriptura, & Patribus, hominem habere libertatem, & indifferentiam ad bonum, & malum, concedit id esse verum de libertate, quoad statum hominis lapsi, non verò de libertate secundum se, & generaliter sumpta: *Inter actum quippe liberum, inquit, & statum libertatis magna est differentia.* Unde concludit: *Hominum victorum non solum coactionis expertem esse libertatem, sed etiam necessitatis immutabilis voluntaria, hoc est eam ad utrumque indifferentem esse, cum Scripturis, Aug. & Patribus, & Catholica fide satemur libenter.* Et l. 8. c. 20. *Liberum arbitrium, inquit, aut gratiam, quemadmodum etiam sub gratiæ indifferentiam contradictionis habet; ita videlicet, ut, quibus-*

cumque positis, quæ ad agendum bonum, aut malum requisita sunt, possit liberum arbitrium in hac vita facere bonum, & malum, facere alterutrum, & non facere: ergo.

R. D. Ant. Admittit in homine lapsæ indifferentiam contrarietatis, & contradictionis, quæ sit vera potentia activa, & expedita ad agendum bonum, vel malum, ad agendum, & non agendum, N. Ant. quæ nihil sit aliud, quam mera flexibilitas in bonum, & malum per delectationem gratiæ, & concupiscentiæ, alternatim voluntatem captivantis, & necessitantis, C. Ant. Patet ex dictis: idque aperte indicant verba objectionis, in quibus dicit Jansenius, libertatem hominis victoris esse expertem necessitatis immutabilis, qualis scilicet necessitas est in Deo, Beatis, & damnatis. Igitur juxta Jansenium libertas essentialis, & secundum se sita est in solo spontaneo, seu voluntario rationali quantumvis necessario; & hæc libertas reperitur in omni statu, sufficienter ex se ad meritum, vel demeritum: unde, si Beati non mereantur, & damnati non demereantur, non est ex defectu sufficientis libertatis, sed quia sunt in termino. *Neque enim, inquit Jansenius cit. c. 34. quisquam, spero, ita desuperit, ut hominem etiam victorem libertatem antissimum putaret, si liberum, & liberatricem charitatem in humanum liberaretur, & firmaretur arbitrium, ut, quod in Beatis jam in præmium tributum est, in hac vita constituitur amplius jam peccare non possent.* Ex alio igitur capite, quam ex natura libertatis oritur indifferentia ad agendum, & non agendum, itemque ad bonum, & malum. Et infra: *Liberum arbitrium in omnibus sive beatis, sive damnatis, sive victoribus... uniformem libertatis rationem, obtinet, etsi differentem statum.* Differentiam autem, seu differentiam status in eo sita est, juxta Jansenium, quod Beati sint inviolabiliter necessitati in bonum, damnati in malum; victores autem sint variabiliter necessitati modo in bonum per gratiam, modo in malum per concupiscentiam.

Ins. 2. Jansenius l. 8. de grat. Christ. c. 20. aperte agnoscit potentiam peccandi sub gratiæ efficaci, & potentiam non peccandi sub concupiscentiæ; in sensu diviso, non in sensu composito, eo prorsus modo quo ipsi Thomistæ explicant sensum divivum, & compositum: ergo R. ut ante, D. Ant. Et sumit potentiam peccandi sub gratiæ, & potentiam non peccandi sub concupiscentiæ, sicut Thomistæ, scilicet pro vera potentia activa, & expedita peccandi, & non peccandi, N. Ant. & sumit potentiam peccandi, vel non peccandi pro mera flexibilitate ab una ad aliam necessitatem, C. Ant. Solutio patet ex dictis.

Ins. 3. Jansenius admittit, dari sub concupiscentiæ parvas gratias, quæ dant posse saltem remotum, sicut gratiæ sufficientes Thomistæ: ergo R. D. Ant. Admittit, dari sub concupiscentiæ parvas gratias, quæ dant posse absolutum, & præcisæ concupiscentiæ superiori, C. Ant. Quæ dant posse relativum ad præsentem concupiscentiam superiorem, N. Ant. Patet ex dictis de systemate duplicis delectationis prob. 3. & quia, ut modo dicebam, juxta ipsum Jansenium, posse sequitur velle, quia velle dat posse. Vel aliter, D. Ant. Parvæ gratiæ Jansenii dant posse ligatum, & vinculatum, C. Expeditum, N. In idem redit.

Ins. 4. Necessitas, quam Jansenius admittit cum libertate, est moralis tantum, hæc autem necessitas non repugnat libertati: ergo R. Jansenianus non convenire inter se, quo nomine sit vocanda ista necessitas orta ex superiori delectatione, an physica, an moralis. Qui tenacius præcipuis Jansenii inhaerent, candidè fatentur esse physicam: alii molliori vocabulo, ad declinandam invidiam destructæ libertatis, vocant moralē. Sed dicatur physica, vel moralis, perinde est; & hoc ipso enim quo talis est, quam voluntas non possit in his circumstantiis relativè, & expeditè vincere, permitit libertatem necessariam ad merendum, vel demerendum.

Ins. 5. Jansenius admittit indifferentiam iudicii; atqui, stante indifferentia iudicii, voluntas non potest necessitari, ut diximus supra: ergo R. Aliquis negare Majorem; quia inquam, per iudicium indifferens non intelligitur tantum advertentia intellectus, qua variæ rationes boni, & mali in objecto

apprehenditur, sed iudicium proponens objectum non necessario amandum, aut fugiendum, sed ut indifferenter ad utrumlibet eligibile. Hujusmodi autem iudicium non formatur in systemate Jansenii, juxta quem l. 6. de grat. Christ. c. 35. p. 302. col. 1. B. *indeliberatæ delectationis vinculo voluntas... in objectum amandum figitur, illo eodem necitur, & ita alligatur, ut neque ad momentum abrupti, aut diverti velit.* R. 2. Data Maj. Jansenium non secus ac Calvinum errasse, non solum contra fidem, sed etiam contra rationem (idque non est Jansenio infrequens), dum existimavit voluntatem non pendere a iudicio rationis, sed eam, & stante indifferentia iudicii, posse necessitari, &posito determinato, & immutabili iudicio manere liberam. In hoc autem errore versatum fuisse Jansenium, constat ex l. 4. de grat. Christ. c. 8. p. 181. col. 1. & 2. E. ubi docet, impotentiam peccandi in Beatis non nasci ex clara Dei visione, sed illa stante eos posse peccare.

Ins. 6. Jansenius sæpe docet, voluntatem hominis cuiuscumque gratiæ, vel concupiscentiæ posse resistere, si velit: ergo R. D. Ant. Jansenius docet, voluntatem cuiuscumque gratiæ, vel concupiscentiæ posse resistere si velit, sic tamen ut non possit velle, C. Sic, ut possit velle, N. Ita pariter docet Jansenius l. 6. de grat. Christ. c. 35. Beatos charitate perfecta dominante posse suam volitionem mutare, si velint: velle autem non possunt. Plures alias similes æquivocationes ex sæpe dictis facile expedies, ideoque illis supersedeo.

Obj. 2. Sensus damnatus tertie Propositionis non est sensus Jansenii: ergo Jansenius non docuit tertiam propositionem damnatam. Prob. Ant. Sensus damnatus tertie Propositionis est non requiri ad merendum, vel demerendum in hoc statu nature lapsæ libertatem a necessitate absoluta fixa, & immutabili, qualis est in Beatis, neque a necessitate, quæ dicitur involuntaria, & quæ præcedit advertentiam rationis, ut in motibus primopriis; atqui hunc sensum nunquam docuit Jansenius, sed prorsus contrarium: ergo R. N. Ant. Ad Prob. N. Sensus quippe damnatus tertie Propositionis est sensus ejus obivus, & quem verba præ se ferunt. Ita declaraverunt Innocentius XII. & Clemens XI. neque unquam Ecclesia sive propositionem, sive librum damnat nisi in sensu ejus obivio. Sensus autem obivus tertie Propositionis, & quem verba præ se ferunt, non est is, qui assignatur in objectione, ut patet, sed iste: ad merendum, vel demerendum in statu nature lapsæ non requiritur libertas a qualcunquæ vera, & proprie dicta necessitate, modo absit coactio. At Jansenium docuisse ad merendum, vel demerendum in statu nature lapsæ non requiri libertatem a necessitate variabili, relativa, & ut vocant, voluntaria (quæ necessitas est vera, & proprie dicta, utpotè invincibilis in præsentibus circumstantiis), sed sufficere libertatem a coactione, constat ex dictis. Ita quoque passim docent ejus defensores, quamvis innumeris propè cavillationibus, & involucris suam mentem quandoque obvolvunt, ut se Ecclesiæ censuris subducant.

Ex dictis in hac Digressione, & in tota Dissertatione colliges, Jansenismum non esse phantasma, neque hæresim imaginariam, quam nemo defendat, ut toties decantaverunt Janseniani; sed esse veram, & realem hæresim, non solum Fidei Catholice, sed etiam moribus maximè perniciosam. Si enim in hoc statu alternante indeliberata delectatione, quam habere, vel non habere non est in nostra potestate, ita necessario, & invincibiliter bono, vel malo adigimur, ut, stante indeliberata delectatione superiori ad bonum, non habeamus veram, activam, & expeditam potentiam peccandi, neque stante indeliberata delectatione superiori ad malum habeamus veram, activam, & expeditam potentiam illud vitandi, quid lucramur? quid laboramus? quid solliciti sumus? Tranquillè sequamur, quod nos magis delectat: aliter fieri non potest. Quietè serviamus dominanti cupiditati, hanc vincere non possumus. Si dicas peccatori: ora, ut tibi concedatur contraria delectatio superior: respondebit, non delector oratione, nec pendet a me ea delectari. Sed de hoc & de tota hæresi Janseniana iterum alibi.

DISSERTATIO III.

DE ACTIBUS HUMANIS SPECIATIM SUMPTIS.

D. Thom. a Q. 8. ad 17.

Explicata conditione generalium Actuum humanorum, scilicet ratione voluntariæ, & liberi; nunc agendum est de ipsis actibus speciatim. 1. De actibus elicitis, deinde de imperatis. Sunt autem sex actus a voluntate eliciti; tres circa finem, scilicet, simplex volitio, intentio, & fructio; & tres circa media, Theol. Billuart. Pars. Secunda.

scilicet consensus, electio, & usus activus. His sex actibus voluntatis correspondent ex parte intellectus quinque actus dirigentes, & unus ex parte potentialium executivorum. Ex parte intellectus duo circa finem, scilicet simplex apprehensio, & iudicium: tres circa media, nempe consilium, seu consultatio, iudicium.